...ХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

...КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 185 (13501) | 1971 оной августын 7, суббото | Сэн 2 мүнгэн

Л. И. БРЕЖНЕВ, Н. В. ПОДГОРНЫЙ Э. ХОНЕККЕРТЭИ УУЛЗАБА

Советскэ Союзда амаржа байһан Германиин Социалис нэгэдэмэл партиин Центральна Комитедэй нэгэдэхи секретарь Э. Хонеккертэй Советскэ Союзай Коммунис партиин Генеральна секретарь Л. И. Брежнев, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный августын 5-да уулзаа.

КПСС-эй XXIV съездын ба СЕПГ-гэй VIII съездын шиидхэбэринүүдэй ямараар дүүргэгдэжэ байһан тухай Л. И. Брежнев, Н. В. Подгорный ба Э. Хонеккер хани халуун нүхэр ёһоной оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөнүүдэй үедэ бэе бэедээ мэдээсээ, КПСС-эй ба СЕПГ-гэй, СССР-эй ба ГДР-эй хоорондохи харилсаа холбоо саашадань нарижуулан һайжаруулха, гүнзэгырүүлхэ замууд тухай һанамжануудаа хэлээ. Уласхоорондын асуудалнуудта, илангаяа Европодохи аюулгүй байдал хангаха асуудалнуудта, тэрэниие шиидхэлгэдэ Советскэ Союзай түбэй Европын бүрин эрхэтэ гүрэн бологшо Германиин Демократическа Республикын дүүргэдэг үүргэдэ горитой анхарал хандуулагдаһан байна. Социалис оронуудай нэгэдэлэй бэхижэжэ байһые харуулһан аха дүү оронуудай хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадай Крымдэ хани ёһоор уулзаһан тушаа һаналаа хананги байһанаа Л. И. Брежнев, Н. В. Подгорный, Э. Хонеккер элирхэйлэн мэдүүлээ.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн бүхы асуудалнуудаар хоёр талын хүсэд нэгэн һаналтай байһаниинь хөөрэлдөөнүүдэй үедэ дахяад лаблагдаа.

...ТҮРҮҮШҮҮЛДЭ—ШАН

Үсэгэлдэр, Улаан-Үдын Ленинэй орденто мяха консервын комбинадай дирекцидэ, партийна комитедтэ, профсоюзай завкомдо Москваһаа баяртай телеграмма ...таба.

Хоёрдохи кварталай дүнгөөр комбинадай коллектив... РСФСР-эй Мяханай ба һүнэй промышленностиин министерствын, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан туг, гурбадахи мүнгэн шантайгаар олгогдоо.

Хоёрдохи кварталда комбинадай коллектив даабариһаа гадуур 890 мянган түхэригэй продукци худалдаһан байна. Үнгэрһэн жэлэй энэ үеынхитэй сасуулбал, энэнь ...4,6 процентээр ехэ болобо. Ажалай бүтээсэ 9 процентээр дээшэлээ. Кварталай туршада 15 мянган түхэригэй ...үнэтэй түүхэй эд болон материалнууд алмагдаа. Түсэбһөө гадуур 250 мянган түхэриг сэбэр олзо абтаа.

ШЭНЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ДОРЮУН АЛХАМ

Тимофей Афанасьевич Дорофеев «Бурятцелинстрой» трестын оньһожоруулагдамал нүүдэл 173-дахи колоннодо хэдэн жэлэй туршада ажаллана. Үнгэрһэн табан жэлэй туршада тэрэнэй хүтэлбэрилдэг бригадынхид Эрхирэгэй, Хүрбын совхозуудта хониной байрануудые бариһан байха юм. Мүнөө Улаан-Үдын шубуунай фабрикада шубуудай шэнэ байра барижа байнхай. Коллектив соогоо эрхим мэргэжэлтэ гэжэ суутай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Т. Дорофеев.
Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

НЭРЭ СОЛОДОО ХҮРЭМӨӨР

Табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ мүрысөөндэ оролсоһон Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай коллектив абаһан уялгаяа дүүргэхын тула бага бэшэ оролдолго гаргана. Вольфрамай, молибденэй концентрат абаха хахад жэлэй түсэб холо үлүүлэн дүүргэгдэв.

Холтосоной руднигай коллектив вольфрамай руда малтан абаха хахад жэлэй даабариие 105 процентдэ хүргэһэн юм. Мүн рудаһаа металл абаха даабари 107,4 процент дүүргэв. Руднигай коллектив экономическа талаараа һайн үрэ дүн туйлаба. Тэдэнэр хахад жэлэй туршада руда малтан абалгын өөрынь үнэ сэн 2,5 процентээр, вольфрамай концентрадай өөрынь үнэ сэнгые 4,3 процентээр хямдаруулһан байна.

Молибденэй руда малтан абадаг, «Первомайский» руднигай коллектив жэлэй эхинһээ хойшо бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаһаар. Энэ коллектив руда малтан абаха долоо һарын түсэбые холо үлүүлээ. Мүн продукциин үнэ сэн горитойгоор хямдаруулагдажа байна.

Шанаржуулгын фабрикын, Баян-Голой электростанциин, шулуу нүүрһэ малтан абадаг Һонгинын шахта хахад жэлэй, мүн июль һарын даабариие урагшатайгаар дүүргээ. Шулуу нүүрһэ малтан абаха хахад жэлэй түсэб 106,1 процент дүүргэгдэһэн юм. Комбинадай мэдэлэй Хяагтын шанаржуулгын фабрикын коллектив продукци худалдаха даабаряа холо үлүүлээ.

Үйлэдбэриин олон түрүүшүүл социалис мүрысөө толгойлжо ябана. Тэдэнэй дундаһаа Холтосоной руднигай электровозуудые жолоодон ябуулдаг И. И. Клеер гэгшын, шанаржуулгын фабрикын руда бутаруулдаг И. Ф. Лещинскиин даадаг бригадануудые нэрлэмээр. Коммунис ажалай коллективэй нэрэ зэргэтэй эдэ бригаданууд абаһан уялгаяа бодото дээрэнь бэелүүлнэ.

Комбинат бүхы дээрээ руда малтан абаха, шанаржуулха хахад жэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэжэ, арадай ажахын һалбаринуудта вольфрамай, молибденэй концентрат саг соонь эльгээһэн байна. Мүн июль һарын даабари вольфрамай концентрат абалгаар 100,2 процент, молибденэй концентрадаар 103,2 процент дүүргэгдээ. Комбинат продукци худалдаха июль һарынгаа түсэбые үлүүлһэн байна.

Ю. ЖАБИН,
комбинадай түсэблэлгын таһагай начальник.

ХАБА СООГОО ТУҺАЛНА

Энэ табан жэлдэ Хориин аймагай Хүрбын совхоз ажахыгаа түргэн хүгжөөжэ, продукци үйлэдбэрилгээ нилээд дээшэлүүлхэ хараа түсэбтэй юм. Малдаа бардам хүрэхэ шэмэтэ тэжээл бэлдээгүй һаа, амжалта туйлажа шадахагүй байһанаа тэдэ һайн ойлгодог. Эгээл иимэһээ үбһэ хуряалгада эртээнһээ бэлдэжэ, оньһожоруулагдамал арба гаран звено эмхидхэһэн байгаа. Ажахын хүдэлмэришэдһөө гадна, һургуулиин һурагшадшье бригада болон звеногой бүридэлдэ орожо, түрэл совхоздоо туһалжа байнхай.

Олон арбаад жэлдэ малшадаар, таряашадаар хүдэлжэ, шэн габьяата ажалаараа ажахынгаа баялиг арьбадхаад, нютагайхидтаа хүндэтэй болоһон пенсионернүүд энэ шухала хэрэгтэ хаба соогоо туһална. Жэшээнь, Даша Бальжиров, Цырен-Дари Раднаева, Долгор Широбазарова болон бусад нүхэд совхозой 2-дохи отделениин бригадануудта ажаллан, гараар үбһэ сабшана, бухал табина. Тиихэдээ тэдэ үдэрэйнгөө даабари үлүүлэн дүүргэжэ, бусадта үльгэр жэшээ харуулна.

Ц-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА.

...ХАХАД ПУУД ҺҮ ҺААНА

...аймагай һү һаа...гуртэнүүдэй дунда дэлгэр... социалис мүрысөөнэй түрүү ...ябадаг «Красный Октябрь» ...зой түб буусын һаалиин ...нхид зунай һаранuудта һү ...ная үдэрһөө үдэртэ дээшэ... Тиигэжэ июль һарын ...й үдэрнүүдтэ һаалишад Дэм...цу Дондокова, Сурман Найда..., Гарма Гончикова гэгшэд ...бүриһөө сүүдхэдээ хахад ...хүрэтэр һү һаана. Жэшээл...монгой Соведэй депутат ...ндокова 16 үнеэнһээ үдэртөө ...140 литр һү һаана. Эдэнэр ...ондо үнеэн бүриһөө дунда ...2000 килограммһаа бага ...һү һаахын түлөө тэмсэжэ ...

...буусын гүүртэһээ һүнэй ...тушаагдадаг һүн үдэрһөө ...нэмэжэ үргэлжэлһөөр. Энэ ...тада мал адуулагшад Нан... Базаров, Пама Дондоков ...эй оролдолго хүсэлэл ехэ.

Манай корр.

...СИЛОС ДАРАЛГАДА БЭЛДЭНЭ

...РЬЯТА. Түрэл партиингаа ...съездын шиидхэбэринүүдые ...дээрэнь бэелүүлжэ, гүрэн...дөө ажахын продуктнуудые ...һалбэгээр тушаахын түлөө ...хүсэеэ элсүүлэн оролдожо ...«Комсомольский» совхо...хүдэлмэришэд ниитынгээ ...малда бардам хүрэхэ шэ...тэжээл бэлэдхэлгэ улам ...тэйгээр ябуулжа байнхай. ...эдэхид үбһэеэ һүрилэн ..., сенаж дарахынтаа хаа...раар силос даралгадаа түлэг ...байнхай.

...ажахы бүхыдээ 713 гек...силосэй ургамалнуудые та...юм. Тиин энээнээ ажалай ...эй туршада сабшажа да...тула бии байгаа силос ...6 комбайнаа заһаба...дүүргэһэн байна. Тиигэ...совхозой механизаторнууд ...ондо 7350 центнерһээ ...шэмэтэ тэжээл дара...хараална.

Ж. ЦЫДЫПОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

...руна.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА МАШИНА ТЕХНИКЭ ЗАҺАБАРИЛГЫН ЯБАСА ТУХАЙ

1971 оной августын 1-нэй мэдээн
(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Трактор	Комбайнууд: таряа хуряаха	Комбайнууд: силосэй	Комбайнууд: хартаабхын	Жатка
Баргажанай	121	69	64	200	15
Бэшүүрэй	119	90	72	50	48
Зэдын	89	34	41	—	34
Яруунын	106	68	56	—	64
Загарайн	93	53	50	20	32
Захааминай	83	38	67	—	33
Кабанскын	104	96	100	24	44
Хэжэнгын	102	93	87	—	79
Хурамхаанай	105	34	36	—	10
Хяагтын	96	26	18	20	40
Мухар-Шэбэрэй	129	56	56	33	36
Прибайкалиин	115	59	117	—	4
Сэлэнгын	103	35	60	—	36
Түнхэнэй	104	46	97	24	25
Улаан-Үдын	95	44	14	3	41
Хориин	85	60	57	—	48
Республика дотор	103	55	58	20	41

Эрдэм ухаанай үндэһөөр

Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой коллектив ажалаа эрдэм ухаанай үндэһөөр эмхидхэхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулна.

Цех, участогуудта НОТ нэбтэрүүлхэ ниитэ заводой түсэб зохёогдонхой. Мүн цех бүхэндэ иимэ тусхай түсэб бии. Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ олон хэмжээ ябуулга бэелүүлхээр хараалагдана. Заводой цех, участок, таһагуудта ажалые эрдэм ухаанай үндэһөөр эмхидхэхэ 121 түсэб энэ жэлдэ зохёогдоо.

Ажалые эрдэм ухаанай үндэһөөр эмхидхэхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан 346 хэмжээ ябуулга жэлэй түрүүшын хахадай туршада бэелүүлэгдэв. Задалагдаһан хуушан деталь, частьнуудые сэбэрлэн угааха түхеэрэлгэ вагон-хабсаралгын цехтэ тодхогдоо. Зарим деталиин голой хэб хэхэ машина бусад шудхалгын цехтэ хабсаргагдаһан байна. Ганса энэ машинын аша туһаар жэл соо 6000 түхэриг алмагдаха болоо.

Хүдэлмэришэдэй ажал хүнгэдхэхэ, продукциин шанар һайжаруулха асуудалда олонхи хэмжээ ябуулга зорюулагдана. Жэшээлхэдэ, заһабарилагдаһан двигательнүүдые шалгажа үзэхэ тусхай стенд электро-заһабарилгын цехтэ хэгдээ. Энэ стенддэ двигательнүүд шалгагдадаг, туршагдадаг болоо. Хэрбээ заһабариин муугаар хэгдэһэн гү, али нэгэ юумэнэй муугаар хабсаргагдаһан байбалнь тэрэ дороо элирүүлэгдэнэ.

Хахад жэлэй турша соо үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн эдэ хэмжээ ябуулганууд хамта дээрээ 274 мянган түхэригэй алмалта үгэһэн байна.

Үйлэдбэриие хүгжөөхэ, научно-техническэ дэбжэлтэ туйлаха олон хэмжээн хараалагдажа, бэелүүлэгдэжэ эхилээ. Поточно-позиционно аргаар вагонуудай кузов заһабарилха оньһон түхеэрэлгэ вагон-кузовной цехтэ тодхогдохо юм. Олон шэнэ түхеэрэлгэ бусад цехүүдтэ табигдахаар хараалагдана. Ашаа тээхэ, буулгаха, мүн детальнуудые сэбэрлэн угааха, заводой цехүүд хоорондо ашаа шэрэхэ гэхэ мэтэ ажалые оньһожоруулха түхеэрэлгэ хэгдэхэ, табигдаха болоо. Зарим цехүүд һэльбэн заһабарилагдаха юм.

Заводой урлан нарижуулагшад үйлэдбэриие оньһожоруулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Тэдэнэй оруулһан урлан нарижуулгын дурадхалнууд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, хахад жэл соо 192,2 мянган түхэригэй алмалта хэгдээ.

Манай корр.

ЕХЭ, БАГАГҮЙ ХАБААДАНА

«Прибайкалец» колхозой Коми тосхоной бригадын үбшэһэд тэжээл бэлэдхэлгые эгээл эмхитэйгээр ябуулжа байна.

Я. Х. Родионов, П. К. Немиров гэгшэдэй звенонуудта 1305 центнер үбһэн бэлдэгдээ.

Бүхыдөө колхоздо 2,5 мянган центнер тэжээл бэлэдхэгдээд байна.

Колхозой гэшүүд ехэ, багагүй тэрээндэ хабаадалсана. Тиихэдэ Итанцын леспромхозһоо 15—20 хүн үдэр бүри туһалалсана.

И. ДУНАЕВ.
Прибайкалиин аймаг.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ҮБЬЭ, ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЫН ЯБАСА ТУХАЙ

1971 оной августын 3-най мэдээн

Аймагууд	Бүхыдөө сабшагдаһаниинь	Бүхыдөө бэлэдхэгдэһэниинь (тонноор): үбһэн	ногоон гурил	сенаж	силос	набшаһата тэжээл
Баргажанай	3309	1296	—	—	—	11
Баунтын	1198	392	—	—	—	—
Бэшүүрэй	4598	2761	188	2282	—	694
Зэдын	1169	380	46	100	20	302
Яруунын	7117	620	119	—	—	157
Загарайн	2898	1145	47	634	—	518
Захааминай	4851	773	2	610	115	577
Кабанскын	3177	477	391	537	9373	—
Хэжэнгын	3720	1191	33	752	75	124
Хурамхаанай	3529	731	—	40	—	254
Хяагтын	4185	3318	30	450	1135	198
Мухар-Шэбэрэй	3515	1508	220	467	107	521
Ахын	498	154	—	—	—	—
Прибайкалиин	1268	419	—	117	53	—
Хойто-Байгалай	65	10	—	—	—	—
Сэлэнгын	2173	660	46	215	—	44
Түнхэнэй	4344	1042	100	—	5420	693
Улаан-Үдын	2123	988	35	1073	142	677
Хориин	2066	477	12	452	—	277
Республика бүхыдөө:	55838	18342	1304	7779	16480	5047

...УРГАСА ХУРЯАЛГАДА—ГАБШАГАЙ АЖАЛ

СТАВРОПОЛЬ. Хизаарай ажа...нуудай таряашад орооһото ба ...ьһо ургамалнуудые бүхы тал...й дээрэһээнь—2 миллион гек...һаа хуряажа дүүргэбэ.

...Ойдоол гансахан һарын тур...да эндэхи таряашад Эхэ орон...до 1 миллион 543 мянган тонн... таряа тушааба. Тэрэнэй арба...й нэгэ хуби шахуунь Прикум...ын районой ажахынууд худалдаа. ...ээ районой хүдөө ажахын ху...дэлмэрилэгшэд таряа тушааха жэ...лэй түсэб холо үлүүлһэн ...на. Ипатовска районой таряа...шад 122 мянган тонно таряа гү...рэндэ худалдаба.

...Ургасаяа хуряажа дүүргэмсээ...рэ эндэхи механизаторнууд нама...й паар хахалжа эхилбэ. Совет...эй районой КПСС-эй XXII парт...съездын нэрэмжэтэ колхозой ме...ханизаторнууд 10 үдэрэй турша...да 10 мянган гектар паар хаха...лаа.

...КУЙБЫШЕВ. Областиин ажа...хынуудай 600 мянган гектар по...лиин таряан хадагдаад байна. Энэ ...ньдаа бүхы таряалангайнь гурба...най нэгэ хуби болоно. Шэнэ ургасын таряан гүрэндэ тушаагдажа эхилээ.

Удаан саг соо наратай һайн үдэрнүүд байжа, намартаа, мүн хабар тариһан таряан нэгэ доро эдеэшэжэ, зэргэ хадагдаха болоо. Ургасаяа гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абахын тулада ехэнхиинь сэхэ комбайндажа байна.

Таряанай ургаса һайн. Похвистневскэ районой таряашад гектарһаа дунда зэргээр 20 центнер ороохо хуряана. Тиихэдэ Ставропольска районой ажахынууд мүн лэ баян ургаса абана.

КАЛУГА. Областиин бүхы районуудта таряа хуряалга эхилээ. Боровско, Малоярославецка, Угодско-Заводской районуудай полинууд дээрэһээ гектарай 18—20 центнер ороохон абтана. Шэнэ ургасын таряан гүрэнэй амбаарта орожо эхилбэ.

Ургасаяа гээлтэгүйгөөр, түргэнөөр хуряажа абахын тула олонхи ажахын механизаторнууд техникээ бүлэг-бүлэгөөр хүдэлгэнэ. Эрхим һайнаар ажаллаһан механизаторнуудта нэмэлтэ түлбэри тогтоогдонхой.

СМОЛЕНСК. Эндэхи механизаторнууд хуряалгынгаа техникые улһанай полидо гаргажа эхилбэ. Областиин ажахынууд хамтадаа 100 мянган гектарта улһа тариһан байгаа. Мүнөө баян ургаса хүлеэгдэнэ.

Улһа хуряадаг комбинадай тоо нилээд олошороо. Комбайнай хүсөөр таригдаһан бүхы улһанайнь 40 процент хуряагдахаар хараалагдана.

ХЕРСОН. Гүрэндэ таряа тушааха жэлэйнгээ түсэб, мүн абаһан уялгаяа Великоалександровска, Горностаевска районуудай таряашад бултанһаа түрүүлэн дүүргэбэ. Мүнөө түсэбһөө гадуур таряан тушаагдажа байна.

Областиин ажахынуудта таряанай баян ургаса гараа. Белозерско районой Кировэй нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд гектар бүриһөө 37 центнер ороохо хуряан абана. Нововоронцовско районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой таряалангай гектарһаа 35 центнер таряан хуряагдана.

(ТАСС).

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

ЭБ НАЙРАМДАЛ ХАМГААЛХА СОВЕТ КОМИТЕДЭЙ МЭДҮҮЛГЭ

Хиросима ба Нагасаки дээрэ атомна бомбын хаягдаһаар 26 жэл гүйсэһэнтэй дашарамдуулан Эб найрамдал хамгаалха совет комитет мэдүүлгэ толилоо. Америкын атомна бомбонуудые хаяхада, 26 жэлэй урда тээ Хиросима ба Нагасакида уршагта муухай ушар тохёолдоо һэн. Энэ хадаа империалис эзэрхэг түримхэй ябуулгануудта, термоядерна дайнай аюулда эсэргүү бүхы хүсэнүүдые элсүүлхэ ба нягтаар жагсааха шухала байһан тухай һануулна гээд мэдүүлгэ соо онсолон тэмдэглэгдэнхэй.

Индохитадта США-гай хэжэ байһан эзэрхэг түримхэй дайн байлдаае дары түргэнөөр болюулха, араб оронуудай арадуудта эсэргүүгээр израиль эзэрхэг түримхэй ябуулгын хойшолонгуудые усадхаха тухай бүхы дэлхэйн эб найрамдалда дуратай хүсэнүүд эрилтэ хэнэ гээд мэдүүлгэ соо хэлэгдэһэн байна.

Ядерна зэбсэг хорихын түлөө, япон милитаризмые һэргээлгэдэ эсэргүүсэн, американ сэрэгэй баазануудые усадхахын, япон-американ сэрэгэй договорые болюулхын түлөө япон арадай тэмсэлдэ, эб найрамдалда дуратай демократическа Японой түлөө япон арадай хэжэ байһан тэмсэлдэ талархадаг тухайгаа совет олониитэ дахяад мэдүүлнэ.

(ТАСС).

БАРИЛГАШАДТА СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ШАН ҮГТЭХЭ БОЛОБО

Эгээн лэ элитэ һайн проектнүүдэй, эдэ проектнүүдээр барилгануудые хэһэнэй түлөө СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1971 оной шантуудые олгохо гэжэ Барилгын хэрэгүүдэй талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй комитет, Наука ба техникын талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй комитет, Профессиональна Союзуудай Бүхэсоюзна Центральна Совет шиидхээ. Шангууд КПСС-эй ЦК-гай ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор байгуулагдаһан юм.

Шагнагдаһан хүдэлмэри тухай «Барилгын газетэдэ» тунхаглагдаха.

(ТАСС).

ВЬЕТНАМ АХА, ДҮҮНЭРТЭЭ ХОДОДОО ТАЛАРХАХАБДИ!

ДРВ-гэй Национальна суглаанай саг үргэлжын комитедэй гэшүүн Ле Тхи Суен түрүүтэй Вьетнам-совет хани барисаанай бүлгэмэй делегаци Эхэ ороноо бусахаяа августын 5-да Москваһаа мордоо. Айлшад манай орон дотор гурба шахуу неделиин турша соо байгаа. Совет-вьетнам хани барисаанай ба США-гай эзэрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүүсэн, вьетнам арадай хэжэ байһан һанал нэгэдэлгын һарын үедэ болоһон митингнүүд болон бусад хэмжээ ябуулганuудта тэдэнэр хабаадаа.

Брянскын ажалшад делегациие ехэ хани халуунаар угтаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветеран, Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хоёр дахин хүртэһэн П. М. Камозин, урдын партизанка Н. Д. Башкирова, Брянска камвольно комбинадай халаанай мастер, Социалис Ажалай Герой В. Н. Борисова болон бусад ниитэ городой митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Вьетнамай газар дээрэ хэгдэжэ байһан гэмтэ муухай дайн байлдаае болюулха тухай эрилтэ хээ.

— Совет арад таанадтай хододоол сугтаа ябаха, ядаралда оруулхагүй гэжэ үгэ хэлэгшэд мэдүүлһэн байна.

Москвагай автокомбинадай, Могилевой хэмэл утаһанай заводой, Белоруссиин Грозненско районой «Россия» гэжэ колхозой, ороной бусад промышленна ба хүдөө ажахын предприятинуудай ажалшад мүн лэ иимэ һанамжануудые хэлэһэн байна. ДРВ-гэй правительствоар дэмжэгдэһэн ба Нарижда Урда Вьетнамай Республикын Саг зуурын революционно правительствын оруулһан дурадхал тушаа абяа аниргүй байха гэһэн США-гай һэдэлгэнүүд митингнүүд дээрэ нэгэн дуугаар баталан абтаһан резолюцинууд соо буруушаагдаһан байха юм. Эдэ дурадхалнууд Вьетнамай асуудал гуримшуулха гансахан лэ зүб зүйтэй зам болоно.

Совет хүнүүдэй дэмжэлгэ ба хани халуун талархал Эхэ ороноо абархын тулада шэнэ дайшалхы ба ажалай габьяада Вьетнам патриодуудые зоригжуулна гээд делегациие толгойлогшо Ле Тхи Суен, Ханойн механическа заводой директор Нгуен Зы Быу, һайн дуранай сэрэгшэ Нгуен Тхи Зан, делегациин бусад гэшүүд митингнүүд дээрэ үгэ хэлэхэдээ, онсолон тэмдэглэһэн байна.

(ТАСС).

«КОСМОС-432» НИИДЭБЭ

Газарые тойрон дабшадаг «Космос-432» гэжэ ээлжээтэ хэмэл одон 1971 оной августын 5-да Советскэ Союзһаа табигдаба.

Одон дээрэ тодхогдоһон аппаратура һайнаар хүдэлнэ.

Абтаһан мэдээсэлнүүд тоололго-согсололгын центртэ шэнжэлэгдэжэ байнхай.

(ТАСС).

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын «Электромашина» заводой автокранова цехэй слесарь-хабсаргагша Юрий Лузянин. Энэ нүхэр жэлэй эхинһээ хойшо ажалай үндэр бүтээсэ туйлажа, бусад нүхэдтэ һайн жэшээ харуулна. Нүхэр Лузянин һаяхан КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар абтанхай.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

НЭГЭШЬЕ ХОНИ ҺУБАЙРУУЛХАГҮЙ

Шэнэ табан жэлдэ республикымнай колхоз, совхозууд хонидойнгоо тоо толгой 1 миллион 911 мянгада хүргэжэ, бүхыдөө 7700 тонно нооһо абаха, хониной мяха абалгаяа нилээд дээшэлүүлхэ хараатай.

Хони үсхэбэрилхэ талаар табигдаһан энэ ехэ зорилгонуудые бэелүүлхын тула эмхидхэлэй болон зоотехническэ горитой хүдэлмэри ябуулагдаха болоно. Эдэ хэмжээнүүдэй эгээн шухалань—эхэ хонидой һубайралгатай эрид тэмсэхэ хэрэг мүн.

Хэрбээ энээндэ анхарал һайнаар табяад байбал, хонидой тоо түргэнөөр олошоруулжа, үүлтэрыень һайжаруулжа, ашаг шэмыень эрид ехэдхэжэ болохо юм. Энэнь аймаг, ажахы бүхэнэй түрүү хонишодой дүй дүршэл дээрэһээ элиржэ үгэнэ.

Байгша ондо Бэшүүрэй, Хяагтын, Улаан-Үдын аймагуудай ажахынууд эхэ хонидой һубайралгые нилээд бага болгожо, зуун хонин бүриһөө 80—82 хурьга абажа, томо болгожо шадаһан байна.

Борьёогой совхозойхид бүхы дээрээ зуун хонин бүриһөө 101,3 хурьга түлжүүлһэн байна. Эндэхи түрүү хонишод Д. Свистунов — 126,8 хурьга, Л. Рабдаев—122 хурьга зуун хонин бүриһөө томо болгонхой.

Жэлһээ жэл бүри нэгэшье хони һубайруулангүй, олон түл абажа, республика доторoo суурхаһан хонишодой бригаданууд олон. Зэдын аймагай «Коммунизм» колхозой хонишод, РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат Г. Г. Цыремпилова, Ц. Ж. Цыретарова, Н. Ч. Гомбоев болон бусад жэл бүри шалгарна. Жэшээнь, энэ жэлдэ Ц. Ж. Цыретаровагай отарынхид зуун хонин бүриһөө 132,8 хурьга, Н. Гомбоевой, Г. Г. Цыремпиловагай бригадынхид зуун хонин бүриһөө 129,3 хурьга абаа.

Тиигэбэшье олохон колхоз, совхоздо хонидой тоо олошоруулха арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй. Эмхидхэлэй, зоотехническэ хүдэлмэриин һула дээрэһээ олон эхэ хонид һубайрна. Жэшээнь, энэ жэлдэ республика дотор бүхыдөө 100 хонин бүриһөө 90,3 хурьган абтаһан байбал, Хэжэнгын аймагта—73,3, Баргажанай—74,8, Мухар-Шэбэрэй аймагта—75 хурьган абтаа гэхэ гү, али бүхы эхэ хонидойнь, эмэ түлгэнүүдэйнь дүрбэнэй нэгэ хубинь һубайрһан байна бшуу.

Зарим аймагуудта яахадаа үсөөн хурьгад абтанаб, олон хонид һубайрнаб гэхэдэ, эндэ эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хэрэг хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнэ бшуу. Олохон ажахынуудта эхэ хонидые үрэжүүлгэдэ бэлдэхэ, бэдэрдэг хусануудые тордихо, техник-үрэжүүлэгшэдээр найдамтай, шадабаритай хүнүүдые табиха тушаа анхарал багадана гээшэ.

Илангаяа Хориин, Улаан-Үдын, Мухар-Шэбэрэй аймагуудай колхоз, совхозуудта хонидые искусственна аргаар үрэжүүлгэ хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнэ, эхэ хонидойнь миил 45—60 процентнь энэ аргаар үрэжүүлэгдэнэ ха юм. Тус аймагуудта искусственна үрэжүүлгын тоогдоогүй байһан дээрэһээ хонид ашаг үрэ багатай бэдэрдэг хусануудаар үрэжүүлэгдэнэ бшуу. Тиимэһээ хонидынь олоороо һубайрна, хонидойнь ашаг шэмэ, үүлтэрэй шанар уруугаа орожо, экономическа айхабтар ехэ хохидолдо хүргэнэ.

Мүнөө жэлдэ уһан үерлэжэ, сабшалан, бэлшээри уһанда абтажа, угаа бэрхэшээлтэй саг тохёолдобо. Тиимэһээ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд хонидые искусственна аргаар үрэжүүлгэдэ бэлдэхэ талаар яаралтай хэмжээнүүдые абаха уялгатай.

Эхэ хонидые үрэжүүлгэдэ һайнаар бэлдэхын тула нэн түрүүн хурьгадыень саг соонь илгаха болоно. Зүгөөр шалгалта хээд үзэхэдэ, Хориин, Сэлэнгын болон бусад зарим аймагуудай хэдэ хэдэн ажахыда мүнөө хүрэтэр хурьгадынь эхэһээ һалгаагдаагүй байһаар. Тиигэжэ хонидые үрэжүүлхэ хүдэлмэри гэдэргэ татагдана бшуу.

Түрүү хонишодой олон жэлэй дүй дүршэл болон манай эрдэмтэдэй (Н. В. Логинов, Н. Ф. Ноздрачев болон бусадай) хэһэн шэнжэлэлгэ дээрэһээ харахада, нарин нооһотой хонидые үрэжүүлхэ үедэнь тобир тарган байлгаал һаа, тэдэнһээ түл түрэсэ һайн байдаг. Жэшээнь, нарин нооһотой хонидые һайса таргалуулжа, шэгнүүрыень 46 килограммда хүргэжэ, искусственна аргаар үрэжүүлхэдэ бүхы хонидойнь 28,4 процентнь эхирлэдэг гэжэ шэнжэлэгдээ. Хэрбээ эхэ хонидынь 46—50 килограммда хүрэтэр тобиржуулагдаһан байгаа һаа, хонидойнь 38,9 процент, 50—54 килограммтай байбалынь—40,3 процентнь, 54—58 килограммтай һаань,—57,1 процентнь эхирлэдэг.

Үрэжүүлэгдэхэ хонидой тамирай доройтохо бүринь олохониинь һубайрна, саг соогоо ороондо ороногүй, эхирнүүд тон үсөөн байдаг.

Тиихэ зуураа, туранхай хонидой зундаа, намартаа хээли абаашье һаань, тэрэнь түрүүшынгээ һарада һалашадаг гэжэ тодорхойлогдонхой. Зүгөөр һайн тамиртай, тарган хонидой хээлинь орой һаладаггүй, түргэн томо болодог байха юм.

Туранхай хонидой хээлинь гэнтэ һалашадаггүй, харин хэдэн неделиин туршада ааляар үгы болошодог юм. Тиимэһээ хээлигүй болоһон хонид намар орой, үбэлэй эхеэр (искусственна үрэжүүлгын дүүрэһэн, отара дээрэһээ хусануудые абаашаһан хойно) ототой болодог байна. Энэ ушарта хонид һубай гарана гээшэ. Тиигэжэ эхэ хонидой һубайралга түбхын түрүүндэ тэдэниие үрэжүүлгэдэ муугаар бэлдэһэнһээ болоно бшуу.

Манай республикын эрхэ байдалда эхэ хонид август—октябрь һаранuудтал һайн ототой байдаг гэжэ шэнжэлэгдэнхэй, хонишодойшье дүй дүршэл энээниие гэршэлжэ үгэнэ. Тиимэһээ энэ үедэл хонид үрэжүүлэгдэхэ ушартай.

Эхэ хонидые үрэжүүлгэдэ бэлдэхынгээ хажуугаар хусануудаа мартажа болохогүй. Ажахынуудта, мүн искусственна үрэжүүлгын станцинуудта үрыень абадаг хусанууд үрэжүүлгэ эхилхэһээ 45 хоног урид хүсэд таргалһан, үрынгөө шанар шалгуулһан байха эрилтэтэй.

Тэрэшэлэн бэдэрдэг хусануудшье үрэжүүлгэдэ һайнаар бэлдэгдэхэ ёһотой. Тарган һайн, 1-дэхи класайхиһаа доошо бэшэ шанартай хусанууд лэ эндэ табигдаха байна. Үрэжүүлгэдэ бэлдэхэ, тэрэнэй ябажа байха үедэ бэдэрдэг хусанууд һайнаар эдеэлүүлэгдэхэ, белогоор, витаминаар, минеральна бодосуудаар хүсэд хангагдаха жэшээтэй.

Искусственна үрэжүүлгын пунктнуудые һайнаар түхеэрхэ, заһабарилха гээшэ мүн лэ ехэ удха шанартай. Илангаяа орой намар үрэжүүлэгдэхэ отарануудта дулаан пунктнуудые бэлдэхэ эрилтэ табигдана. Бүхы пунктнуудые хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдээр, зэр зэмсэгүүдээр, химикалинуудаар, түлишөөр саг соонь хангаха шухала.

Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ эрьелдэдэг саха хэрэглэгдэдэг болоһоор үнинэй. Энэ түхеэрэлгые колхозой главна зоотехник И. М. Григорьев зохёоһон байха юм. Теэд энэ зохид түхеэрэлгэ Зэдын аймагай ажахынуудһаа бэшэ тээ хэрэглэгдэнэгүй бшуу. Энэнь гэмшэлтэй. Иимэ түхеэрэлгэ республикын бүхы ажахынуудта, илангаяа томодхогдоһон пунктнуудта заабол хэрэглэхэ байгаа.

Искусственна үрэжүүлгын ашаа үрэ айхабтар ехэ. Имагтал тэрэниие шадабаритайгаар эмхидхэхэ, мэргэжэл, дүршэл ехэтэй технигүүдтэ даалгаха байна.

Эдэ бүгэдые анхаралдаа абажа, аймагуудай искусственна үрэжүүлгын гүрэнэй станцинууд, ажахынуудай мэргэжэлтэдтэй
ник-үрэжүүлэгшэдэй
гажа, тэдээндэ үрэжүүлгэ
олгохо ушартай. Зарим тех
жүүлэгшэдтэ шалгалта
һүүлдэ мэргэжэлыень тодо
үнэмшэлгэ үгтэбэл һай
Гадна хони үрэжүүлхэ то
һон пунктнуудта техник-үр
шэдээр ажахынуудай зоо
дые гү, али ветеринарна
рилэгшэдые табиха хэрэгтэй

Республикын колхоз,
дай хонидые искусственна
үрэжүүлхэ хүдэлмэри нэ
гүрэнэй станцинуудай
бэлдэгдэһэнһээ дулдыдаж
Мүнөө үедэ олонхи ст
ашаг үрэ ехэтэй хусану
гагданхай.

Дутагдал юуб гэхэдэ
үрэ зөөхэ автомашина
сэд бэлэн бэшэ байһаа
станцинуудта бии байгаа
гэн автомашинануудай
ниинь капитальнаар заһаба
ха болошонхой. Тиин за
дай дутамаг дээрэһээ эдэ
нануудые заһабарилха
гэдэргэ татагдана. Энээнһ
ликын «Сельхозтехника»
хүтэлбэрилэгшэд анхарал
искусственна үрэжүүлгын
станцинуудта бии байгаа
шинануудаа хүл дээрэнь
бодото туһаламжа үзүүлх
жэ найдагдана. Мүн аймаг
дөө ажахын управлениһ
нуудһаа, аймагай бусад
гаануудһаа автомашинануу
жа, энэ хүдэлмэридэ таби

Искусственна үрэжүүлгэ
саг ойртоо. Тиимэһээ а
хүдөө ажахын управлени
рэнэй станцинуудай мэр
тэй хамта, искусственна
хэхэ тодорхой түсэб зохёо
нээ совхозой дирекциин
правлениин үзэмжэдэ таби
гүйсэдкомой заседани
луулха уялгатай.

Ж. ГРО[...]
республикын [...]
племстанциин дир[...]

ПАРТИЙНА ХРОНИКО

ПРОФСОЮЗАЙ РАЙКОМ ТООСОБО

ХЭЖЭНГЭ. Партиин райкомой бюро дээрэ хүдөө ажахын ба бэлэдхэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой тоосоон һаяхан зүбшэн хэлсэгдэбэ. Районой совхозуудта табигдаһан социальна страхованиин мүнгэ зөөриин гаргашалгые профсоюзай райком ямараар хинан шалганаб гэһэн асуудалаар хөөрэлдөөн болоо.

Ажахынуудта ажал тухай хуули сахиха, журам эбдэгшэдтэй тэмсэхэ талаар совхозуудай рабочкомууд, профсоюзай райком анхаралаа тон бага табина, шанга хэмжээнүүдые абанагүй гэжэ тэмдэглэгдээ. Энээн дээрэһээ боложо, архи ууxа ажалаа гээһэн, аюул гэмдэ ороһон хүнүүд больнична хуудаһаар мүнгэн түлөөһэ социальна страхованиин фондһоо абана. Профкомуудай дэргэдэ эмхидхэгдэһэн тусхай комиссинууд ажалланагүй тооной.

Тиигэжэ социальна страхованиин мүнгэ зөөри хуули бусаар үлүүсэ гаргашалагдана. 1970 ондо Хэжэнгын совхоздо 2879 түхэриг, Худанай совхоздо 1538, «Первомайский» совхоздо 1003 түхэриг хуули бусаар гаргашалагдаһан байгаа. Энэ жэлдэшье иимэ баримтанууд үзэгдэнэ.

Эдэ дутагдалнуудые дары усадхаха, ажалай журам шангадхаха, социальна страхованиин мүнгэ зөөри гаргашалгые гуримшуулха, үйлэдбэри тушаа профсоюзай эмхинүүдэй үүргэ, харюусалгые эрид дээшэлүүлхэ шанга эрилтэ КПСС-эй райкомой бюро профсоюзай райкомдо, совхозуудай рабочкомуудта табиба.

Р. ЦЫМПИЛОВ.

ЛЕКТОРЭЙ ХҮНДЭТЭ ҮҮРГЭ

Лекционно пропагандые гүнзэгы удхатайгаар ябуулха

Партиин XXIV съездын хүдэлмэреэ дүүргэһэнһээ хойшо дүрбэ һара үнгэрбэ. Совет арад зоной ажал хэрэгтэ энэ хуралдаан шэнэ сохисо оруулаа, шэнэ дэбжэлтэ үүсхээ. Энэ ехэ хуралдаан коммунис байгуулалтын илалта түгэс түүхэдэ шэнэ хуудаһа нээгээ, нүгөө талаһаа хоёр дэлхэйн — социализм капитализм хоёрой тэмсэлдэ мүн лэ элитэ нүлөө үзүүлһэниинь мэдээжэ. Эгээл иимэһээ КПСС-эй XXIV съездын хүдэлжэ байхадашье, дүүрэһэн хойноншье олон түмэнэй анхарал татаһаниинь ойлгосотой бэзэ.

Агуу ехэ съезд болоо. Тэрэнэй тобшололнууд Советскэ Союзайшье, мүн улас түрын байдалай экономическа, социальна хүгжэлтэдэнь гүн ехэ нүлөө үзүүлхэ байһаниинь арсашагүй, — гээд Франциин коммунис партиин ЦК-гай генеральна секретариин орлогшо Ж. Морше мэдүүлээ һэн.

Партиин XXIV съездһээ хойшо үзэл сурталай хүдэлмэридэ шэнэ шата нээгдэһэн байна. Юуб гэхэдэ, съездын шиидхэбэринүүд, материалнуудые олониитын дунда нэбтэрүүлхэ ехэ хүдэлмэри эхилээ. Партийна съездын материалнуудые нэбтэрүүлхэ, гүн гүнзэгыгөөр шудалха хэрэг манай үдэр бүри шиидхэжэ байһан бодото зорилгонуудтай нягта холбоотойгоор, эдээниие бодотоор бэелүүлхын тулада олониитэ ажалшадай хүсэ шадал сүм элсүүлхэ хараатайгаар ябуулагдаха байһаниинь ойлгосотой, иимээр эрхилэгдэжэ байһандань ямаршье һэжэг байхагүй.

Партийна съезд, манай ниитын үйлэдбэридэ, ороной социальна байдалда болоһон гүн гүнзэгы хубилалтанууд үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэ шэнэ шэнэ зорилгонуудые табина. Эгээл иимэһээ бүхы хүн зоной дунда үзэл бодолой хүдэлмэри улам шангадхаха тухайда партийна съездын тоосоото элидхэл соо, үгэ хэлэһэн делегадууд онсо тэмдэглээ һэн. «Үзэл сурталай, пропагандистска, ойлгуулламжын хүдэлмэри гээшэ партиин эгээл шухала, эгээл харюусалгатай ажал ябуулга мүн» —гээд нүхэр Л. И. Брежнев хэлээ һэн.

Эдээниие хараадаа абажа, манай республикын партийна комитедүүд, үзэл сурталай бүхы эмхи зургаанууд партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые, материалнуудые, шэнэ табан жэлэй түсэбэй Директивэнүүдые олониитын дунда нэбтэрүүлжэ байна. Съездын дүүрэмсээр партийна комитедүүд лекторнүүдэй, пропагандистнарай, политинформаторнуудай, агитаторнуудай, партийна эхин организацинуудай, соёлой эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй семинарнуудые үнгэргөө, һэн. Партиин XXIV съездын материалнуудые нэбтэрүүлхэ тухай эндэ дэлгэрэнгыгээр хөөрэлдэһэн байна.

Партиин обкомой, мүн райкомуудай пропаганда, агитациин таһагууд пропагандистнарай бүлэгүүдые хүдөө нютагуудта гаргаа. Партиин ЦК-гай баталһан тематикын ёһоор лекторнүүдтэ туһаламжа болгон материалнууд эльгээгдэһэн. Иигэжэ КПСС-эй XXIV съездын һүүлээр лекционно пропаганда шэнэ сохисотойгоор ябуулагдажа эхилээ. Энэ жэлэй түрүүшын хахадта партийна комитедүүдэй штатнабэшэ 680 лекторнүүд хото хүдөөгэй ажалшадай, һурагшанар, залуушуулай дунда 6459 лекци, элидхэл хээ юм. Эдэ тоонуудай олонхинь партийна съездын шиидхэбэринүүд болон материалнуудай темэдэ хабаатай. Арад зоной дунда ходо лекци уншадаг, зондоо хүндэтэй болоһон лекторнүүд олон. Жэшээнь, партиин Железнодорожно райкомой штатнабэшэ лекторнүүд Г. И. Хилтухин, Д. Б. Мушанов, А. Е. Лишак (хүдөө ажахын институдай багшанар), Л. В. Потапов (локомотив-вагон заһабарилгын завод), Д. С. Сыренова (авиационно завод), Ю. В. Музыка («Теплоприбор» завод), М. П. Гульков (№ 6 интернат һургуули), Кабанскын аймагһаа В. И. Титов, Ю. Р. Дмитриев, М. П. Попов, В. П. Звездин, А. И. Толстихин, Сэлэнгын аймагһаа Д. П. Танганов, Б. Д. Цыбендоржиев, П. И. Собянин болон бусад КПСС-эй XXIV съездын материалаар олон лекци уншаа, мүнөөшье уншаһаар.

Советскэ районно партийна организациин энэ талаар хэжэ эхилһэн хүдэлмэри һайшаалтай байна. Партиин съездын шиидхэбэринүүдые олониитын дунда нэбтэрүүлхэ талаар эндэ яһала зохисотой арга хэрэглэгдэнэ. Научно-үйлэдбэриин, экономическа, теоретическэ конференцинүүдые үнгэргэнэ. Байгша оной түрүүшын хахад жэлэй туршада район дотор 35 иимэ конференци үнгэргэгдөө, студентнэрэй 21 теоретическэ конференци болоо. Тусхай темээр 23 үдэшэ үнгэргэгдэһэн байна. КПСС-эй XXIV съездын материалнуудые нэбтэрүүлхын тулада Советскэ райондо 12 лектор тусгаар мэргэжүүлэгдэнхэй. Эдэнэр улад зоной дунда урид зохёогдоһон темэнүүдээр лекцинүүдые уншана. Жэшээнь, КПСС-эй XXIV съезд—коммунизм байгуулгын шэнэ шата;табан жэлэй гол зорилгонууд; мүнөөнэй үе сагтахи үзэл бодолой тэмсэл гэхэ мэтэ темэнүүдээр лекци уншагдана. Эдээниие дууһан эндэ дурдахын аргагүй. Тус районой лекторнүүдэй хүдэлмэриин һайшаалтай үшөө нэгэ талань гэхэдэ, энэ жэлэй түрүүшын хахадта районой предприятинуудта, организацинуудта олоороо ошожо, лекци уншадаг гурим байгуулаа. Энэ үе соо лекторнүүд 15 дахин хамтаараа гаража, хүн зонтой уулзаһан байна. Эрдэмтэд хоёр удаа залуушуултай уулзаа. Партиин съездын материалнуудаар Советскэ райондо 200 гаран лектор, элидхэлшэд мүнөө хүдэлжэ байна.

Улаан-Үдэ станциин локомотивно деподо съездын материалнуудые нэбтэрүүлхэ хүдэлмэри яһала һайнаар ябуулагдана. Энэ жэлэй хоёрдохи квартал соо эндэ 89 лекци, элидхэл хэгдэнхэй. Депогой хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд жэшээнь, парткомой секретарь Н. М. Кузнецов, тэрэнэй орлогшо В. Е. Тараканов, депогой главна инженер В. Е. Захаров, главна бухгалтер Б-Ц. Галданов, главна механик А. Г. Фёдоров, ахалагша мастер И. Е. Лесник гэгшэд депогойнгоо хүдэлмэришэдэй дунда ходо лекци уншадаг юм. КПСС-эй XXIV съездын делегат, машинист А. М. Баранов депогой бүхы цехүүдтэ, участогуудта, түмэр замай бэшэ бэшэ газарнуудта, районой һургуулинуудта ошожо, съездын хүдэлмэри тухай һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгэһэн байна.

Локомотив-вагон заһабарилгын заводто, «Теплоприбор» заводто, прибор бүтээлгын, авиационно заводуудта, вагонно депо болон бусад газарта лекционно пропаганда яһала һайнаар эмхидхэгдэнхэй.

Кабанскын аймагта 1220 лектор, политинформатор, агитатор КПСС-эй XXIV съездын материалнуудые олониитын дунда нэбтэрүүлнэ. Эндэ 415 лекци уншагдаа, хоёр мянгаад хөөрэлдөөн үнгэргэгдөө. Партиин XXIV съездын делегат, Кабанскын совхозой директор А. И. Хмелев аймагай предприятинуудаар, совхозуудаар, һургуулинуудаар ябажа, энэ ехэ хуралдаан тухайда дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө.

Партийна съездын материалнуудые олониитын дунда нэбтэрүүлхэ, 9-дэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ ажалшадые элсүүлхэ хэрэгтэ «Байкальские огни» гэжэ аймагай газетэ, тэндэхи радио болон бүхы соёлшод хабаадуулагданхай. Аймаг дотор 7 агитбригада хүдэлнэ. Эдэнэр ямар нэгэн нютагта ерэхэдээ, яряанай журнал асуудал харюугай үдэшэнүүдые эмхидхэлсэнэ, зураглан харуулһан зүйлнүүдые хэлсэнэ, ханын газетэ гаргалсана.

Үзэл сурталай хүдэлмэри согтой залитай, тоб гэмэ тодо болгохын тулада эндэхи сурталшад элдэбын арга оншо хэрэглэнэ. Жэшээнь, Мысовая станциин түмэр замшадай клуб соо «Коммунизмын шэнжэ тэмдэгүүд» гэһэн үдэшэ ехэ һонирхолтойгоор үнгэргэгдөө, эндэ хүн зон олоороо суглараа. Имэрхүү үдэшэнүүд мүн ондоошье тосхон, һууринуудаар болоо.

Партиин XXIV съездын материалнуудтай танилсаха, зүбшэн хэлсэхэ зуураа, ажалшад бии байһан арга нөөсэнүүдээ хүсэдөөр хэрэглэхэ тухай бодомжолһон, шэнэ уялгануудые абаһан байна. Хото хүдөөгэй ажалшадай дэбжэлтэтэйгээр хүдэлһэнэй ашаар энэ жэлэй түрүүшын хахадта нёдондо энэ үеынхидэ орходоо промышленна продукци 115 процентээр, мал ажалай продукци—106 процентээр ехэ болоо. Нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, промышленностьда ажалай бүтээсэ 13 процентээр дээшэлээ. Хүн бүхэнэй оролдосото ажалай хуби эдэ тоонууд соо байна бшуу. Ажалшан бүхэнэй эдэбхи үүсхэл, урма зориг бадаруулха, тиигэжэ мүнөө табигдажа байгаа гол шухала зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ хэрэгтэ олониитые зоригжуулха гээшэ бидэнэрэй, партийна пропагандистнарай, нангин хэрэг мүн. Иигэхын тулада үзэл сурталай хүдэлмэриин олон ондоо онол арга хэрэглэхэ шухала болоно.

Тематика зохёогоод, партийна съездын материалнуудаар лекцинүүдые уншадаг гурим һайшаалтай.

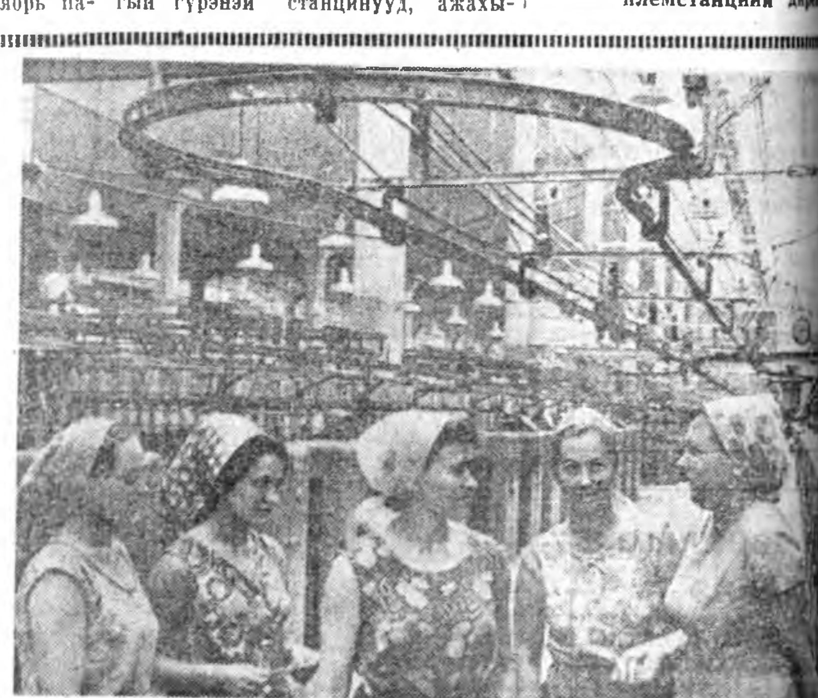
Лекционно пропаганда шангадхаха тухайда тогтоходоо, лекторнүүдэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ тухай хэлэнгүй аргагүй. Уншагдадаг бүхы лекцинүүд зоной зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ гэжэ мүнөөдөө хэлэхэ аргагүй байнабди. Эрдэм, техникын, экономикын асуудалнуудаар, залуушуулай урда лекци уншаха лекторнүүдэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ ёһотойбди. Эдээндэ методическа туһаламжа үзүүлхэ, харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдээр хангаха мэтын асуудалнууд партийна организацинуудай анхаралда байха зэргэтэй. Лекционно хүдэлмэридэ арадай ажахын мэргэжэлтэдые, дээдэ, дунда һургуулинуудай багшанарые олоор хабаадуулаад, тэдээндээ зохихо туһаламжа үзүүлбэл, үзэл сурталай хүдэлмэриин добтолхы хүсые улам шангадхажа шадаха, тиигэжэ улад зоной ажалай, политическэ эдэбхи дээшэлүүлхэ үүргэ дүүргэхэ байналди.

А. ТЫХЕШКИН,
КПСС-эй обкомой лекторнүүдэй бүлэгые хүтэлбэрилэгшэ.

«Красная талка» фабрикын түрүүшүүл

Тус фабрика Иваново хотодо нэгэдэхи табан жэлэй үедэ баригдаһан юм. Наймадахи табан жэлэй туршада тус фабрика шэнэдхэн заһабарилагдажа, 529 шэнэ түхеэрэлгэ тодхогдоһон байна. Эдэ бүгэдын ашаар фабрикын коллектив түсэбһөө гадуур 500 тонно утаһа бүтээн гаргаа. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фабрикын түрүү хүдэлмэришэд В. И. Сергеева (зүүн гарһаа), Е. Н. Белякова, Л. С. Родионова, М. Г. Макарова, З. Н. Башмакова.

ТАСС-ай фотохронико.

ХҮДЭР ГАРТАЙ ЖОЛООШОН

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Соёлой байшан соо ажалай түрүүшүүлдэ шагнал барюулгын баяр ёһолол боложо байба. Колхозой түрүүлэгшэ Л. Б. Раднаев удаадахи Указ гартаа абажа, «Удаан саг соо ажалдаа эрхим амжалта туйлаһанайнь түлөө Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой автомашинын жолоошон Раднаев Жамсо Бубеевичые «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медаляар шагнаха» гэжэ соносхоходонь, зал соо нэрьемэ альга ташалган наяршаба. Үндэршэг нюргатай, хүдэр бэетэй хүн сценэ дээрэ гаража, шагналаа абахадаа «һайн даа» гэжэ аалиханаар дуугараа һэн. Тиихэдэнь хүн зон «эрхимээр ажаллаһанайш түлөө һайн даа» гэжэ зосоогоо юрөөжэ байгаа бэлэй.

Жамсо Бубеевич Раднаев 20 жэл соо автомашинын жолоошоноор түрэл колхоздоо ажаллана. Тэрэнэй хэһэн ажалые, гаталжа гараһан харгы замай утые, зөөһэн ашаанай хэмжээе тодоруулхань бэрхэтэй хэрэг юм бэзэ. Зүгөөр өөрынгөө ябаһан ябадал, хэһэн ажал тухайгаа хөөрэхыень нүхэр Раднаевые гуйгаа һэм.

...Дайнай үе. Тиихэдэ Калининай нэрэмжэтэ байһан түрэл колхоздонь оройдоол нэгэ «ГАЗ-генератор» гэжэ автомашина бии һэн. Тэрэ автомашинын гол түлишэнь — түлеэн. Тиимэһээ хуурай түлеэ бэлдэхэ, тэрэнээ тайраха, хахалха гээшэ жолоошоной туһалагшын уялга байһан юм. 15-тай байхадаа Жамсо жолоошоной туһалагша болоһон. Автомашинын оньһоной нюусые таахаяа оролдодог, шуран солбон энэ хүбүүе жолоошон Михаил Поздняков обёорjo, нэгэтэ машинынгаа жолоо барюулба. Жамсын машинынгаа мотоор дулаасуулаад байхадань, «машинаяа хорёо cooһоо газаашань гарга даа, Жамсахан» гэжэ Поздняков хэлээ. Тиихэдэнь тэрэ машинаяа шадамар бэрхээр жолоодоод, саада үйлсын гэр нэгэ тойроод бусажа ерээ бэлэй. «Бэрхэл болоо байнаш, Жамсо» гэжэ Михаил Иванович магтаа һэн.

— Тэрэ гэһээр жолоошон болохоб гээд гүн сэдьхэлһээ этигээ һэм, — гэжэ Жамсо Бубеевич мүнөө хөөрэдэг.

Үшөө жэл үнгэрөөд байхада, Жамсо тэрэл машинынгаа [...]шон болоһон. Автомашин[...] лоошоной ажал хүшэр [...] гээд мүнөөшье хэлсэдэг. [...] тэрэ үедэ илангаяа бэрхэтэй[...] гаа ааб даа. Жолоошон [...] Раднаев олон тоото бэрх[...] нүүдые дабажа, ажалай [...] гуур хатуужаһан юм.

Иимэ нэгэ ушар Жамсо [...] һанан дурсаба. Хүйтэн үбэл[...] гэ үдэр колхозой малда [...] асархаяа машинаараа [...] байгаа. Үглөөгүүр газаа [...] гүй сэлмэг аад, үдын [...] саһан орожо, шуурган [...] Урагшаа ябахын аргагүй. [...] Иимэ ушартай дайралдах[...] мэдээгүй ябаһан жолоош[...] нүхэртэйгөө талын тэг [...] нохо баатай болоо. Үбһэ[...] орожо, шэмэрүүн хүйтэн[...] годоһон хүнүүд машинаяа [...] үглөөгүүр гэр тээшээ гэш[...] Гэртэһээ морин шаргаар [...] асаржа, машинаяа сараар [...] асарһан юм гэдэг.

Коммунист Жамсо Бубе[...] Раднаев эдэ жэлнүүдтэ [...] ряагүйгөөр түмэр «хүлэгэй[...] жолоо барижа ябанхай. Тэр[...] автомашинын кабинын [...] дээрэхи «Коммунис ажалай[...] ник» гэһэн алталмал үзэг[...] шээтэй тэмдэг коммунист [...] эршэтэ ажалые гэршэлнэ.

• • •

Колхоз соо холо ойро гүй[...] гэхэ мэтэ олон ушарнууд [...] дадаг ха юм. Үбгэрһэн, [...] зондо уһа, түлеэ, үбһэ зөөхэ, [...] хозойнгоо хамтын ажалда [...] һаналаа табиха—иимэл хү[...] ла Жамсо Бубеевич улад [...] хүндэтэй болонхой. Мүнөө [...] хуряалгын халуун хаһа ор[...] колхозниигууд унаһан малга[...] абаха сүлөөгүй ажаллана. Ии[...] мэ зөөдэг автомашинын жо[...] шон, Раднаев Жамсо Бубе[...] тэдэниие саг дарыдань хи[...] хангаха гэжэ бүхы хүсэ ша[...] элсүүлнэ.

С. ОЧИРО[...]

Баргажан.

Энэ зураг дээрэ Улаан-Үдын Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй якорна цехэй түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн Людмила Пантелеевае харанат. Энэ нүхэр тус заводто оройдоол хоёр жэл соо хүдэлжэ байбашье, һайн мэргэжэлтэй хүдэлмэришэн болонхой. Мүнөө үдэр бүрингөө даабариие 115—120 процоент дүүргэнэ. Ажалайнь шанар ходоо һайн байдаг.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

hУНГАГШАДТАЯА НЯГТА ХОЛБООТОЙ БАЙХАДА

Би түрүүшынхеэ депутадаар hунгагдаа бэшэб. Гүрбадахяа сельскэ Соведэй депутадаар энэ жэлдэ hунгагдабаб. Ябашье яhала дүй дүршэлтэй болооб гэжэ хэлэхэ байнаб. Эгээл тиимэhээ шэнэ hунгагдаhан депутадуудта захяа заабари үгэхэ баатай бологдодог. Тэдэнэй олонхидынь депутадуудай хүдэлмэри яажа ябуулха тухай өөhэдөө хандадаг заншалтай. Энэншье гайхалгүй ааб даа. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр хүн зонойнгоо түүлhэн үндэр этигэлые яагаад бодотоор харюулхаб гэжэ эртэнhээ бодомжолно ха юм. hүүлшын hунгалтын үнгэрhөөр тиимэшье үни болоогүй. Манай сельскэ Соведэй депутадууд Вера Калашникова, Полина Гурулева гэгшэд ажал хүдэлмэри дээрээ шалгарhан, коллективэйнгээ дунда хүндэтэй болоhон хүнүүд. Эдэ залуу депутадууд үшөөл дүй дүршэлгүйдэнэ. Депутадай хүдэлмэри яажа ябуулха тухай асуудалаар намда хандаа бэлэй. Би шадал зэргэ соогоо туhа хүргөөб. Өөрынгөө округто тэдэнэр мүнөө үедэ ехэ хүдэлмэри ябуулжа байна гэжэ тэмдэглэхэ дуран хүрэгдэнэ.

hүүлэй үдэрнүүдтэ өөрынгөө округто ямар хүдэлмэри ябуулжа байhан тухайгаа хөөрэхэ хүсэлэнтэйб. Депутат өөрынгөө округые hайса мэдэхэ ёhотой. Хүн бүхэнтэй хөөрэлдэжэ, hанажа ябаhан hанал бодолыень, ямар юумээр дуталдадагыень мэдэжэ абаха шухала. Тиигээл hаа, зориhон хүсэлдөө хүрэжэ болоно. hайнаар хөөрэлдэжэ, үгэеэ ойлголсоод байхада, hунгагшад ямар эрилтэ, гүйлтэтайгаар өөhэдөө ерэжэ мэдүүлдэг юм. Тээмэндэ үндэр наhатай болоhон Лебедевтэн водопроводойнгоо эмдэржэ, уhагүй болоhон тухайда намда мэдүүлээ hэн. Удаан болонгүй, дары түргэн хэмжээ абхуулжа, уhатай болгуулааб. Нелля Михайловна столоводо буфетчицээр хүдэлдэг юм. hаяхан хадамда гараа. Нүхэртэеэ амяраа байха гэр байрагүй байhан дээрэhээ намда хандаба. hаяхан бүлэ болоод байhан зондо аргыень оложо, туhалха хэрэгтэй ха юм. Сельскэ Соведэй түрүүлэгшэтэй зүбшэн хэлсэжэ үзөөд, байра олгоhон байнабди.

Архи уужа, бүлэеэ шуумүулдаг, нозог шалиг абари зан гаргагшадтай эрид шууд тэмсэл хэгдэдэг. hаяхан болоhон нэгэ иимэ ушар абая. Басов урдань барагтай байдаг хүн аад, архи уужа, hамгаяа хараадаг, шууяа татадаг болоодхёо. hамганиинь энээн тухай удаарyулангүй дуулгаа hэн. Өөртэйнь hайса хөөрэлдөөд, hануулга хэгдээ hэн.

Хуушарhан гэрнүүдые hэльбэн заhабарилха тушаа жэлhээ жэлдэ хэлсэгдэдэг. Минии округто мүн лэ хэдэн хуушарhан гэр бии юм. Зариманиинь үнгэрhэн жэлдэ заhабарилгада ороо. Энэ жэлдэ үлэгшыень заhабарилха тухай хэлсэжэ байнабди. Тус асуудалаар партийна суглаан дээрэ үгэ хэлээ бэлэйб. Совхозой хүтэлбэрилэгшэдэй зүгhөө туhаламжа үзүүлэгдэхээр хэлсэгдээ.

Хони хайшалалгын халуун хаhада минии округhоо үдэр бүхэндэ таба-табан хүн гаража, «сагаан алта» хуряалсаhан байна. Мүнөө үбhэ тэжээл бэлэдхэлгын түлэг үе. Мүшэр хухалалга, үбhэ хуряалгада пенсионернүүдые, гэрэй эзэн эхэнэрнүүдые олоор хабаадуулха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Тэдэнэр энэ хэрэгтэ хүсэ шадалаа элсүүлэн, туhа хүргэхые оролдоно. Округтомни аптекэ, больница, хүүгэдэй саад, хэлхеэ холбооной отделени бии юм. Эдэ эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд хуряалгын үедэ «Эрдэм» совхозой ажал хүдэлмэридэ горитойхон туhа хүргэлсэдэг.

Би өөрөө соёлой байшангай директорээр хүдэлнэб. Энэ мэргэжэл шэлэhээр арбан табан жэл болооб. Соёлоймнай байшангай дэргэдэ уран hайханай бүлгэм хүдэлжэ, хамтадаа 44 хүн хабаадалсана. Хахад жэлэй туршада 32 концерт табяабди.

Гадна агитбригадымнай гэшүүд «Дайшалхы хуудаhа», «Сахилгаан», «Халаахай» гэhэн ханын газетэнүүдые саг үргэлжэ гаргажа байдаг юм.

Мүн тиихэдэ би эхэнэрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшээр хүдэлнэм. Үдэр бүхэндэ олониитэтэй нягта холбоо барисаатай байхаяа оролдонобди.

П. ПЕРЕЛЫГИНА,
Мухар-Шэбэрэй аймагай Түгнын сельскэ Соведэй депутат.

ДУЛЭТЭ ЖЭЛНҮҮДЭЙ БААТАРНУУД

ХАЛХЫН-ГОЛОЙ БААТАРНУУД

Халхын-Голой тулалдаанда шуhаяа адхаhан гурбан нүхэд мүнөө Хурамхаан тосхондо ажаhуудаг. Тэдэниие эндэхи хүн зон hайн мэдэхэ, танихa. Эдэ гурбан алдар суута сэрэгшэдые Монголой Арадай Республикын Ехэ хуралай Президиум hаяхан медаляар шагнаба.

Эдэ гурбан нүхэднай хэд бэ гэхэдэ, Хурамхаанай тоhоной заводой директор Цырен Дагнагарович Гармаев, тоhо илгагша Ламажап Цыренович Цыбиков, пенсионер Прокопий Иннокентьевич Колмаков гэгшэд болоно.

Урдань сугтаа ябаhан эдэ гурбан нүхэдтэ хэhэн юумэ тухайгаа hанаха, хөөрэлдэхэ ушарнууд хаа-яа тохёолдодог. Юундэб гэхэдэ, сугтаа ябаhан хүнүүд хододоо сугтаа ябанагүй. Заримдаа сүлөө саг олдодоггүй ааб даа. Тиимэhээ сээжынгээ оёорто нангинаар хадагалжа ябаhан тухайгаа hанан hанан хөөрэхэдэ hонин. Иигэжэ мүнөө наhажаал болоhон эдэ гурбан шанда хүртөөбди гэжэ мэдэхэдээ сугларжа, hаяхан хөөрэлдэбэ.

...Тэрэ сагта манай орондо хариин гүрэнүүдэй, империалистнуудай добтолон орохо ушарнууд нэгэтэ бэшэ тохёолдодог байгаа. 1938 ондо япон империалистнууд манай ороной хилэ эбдэхэ гэжэ туршаад, бута сохигдоhон юм. Тиигээд 1939 оной майн 11-дэ Монголой Арадай Республикые Халхын-Голой эрьедэ самурайнууд дивизинүүдые хаяhан байна. Теэд совет арад, манай Зэбсэгтэ Хүсэнүүд хани монгол арадай иимэ аюулта байдалда ороод байхадань орхёогүй. Монгол ба совет сэрэгшэд хархис муухай булимтарагшадые сугтаа бута сохиhон юм. Тиихэдээ харагдаа, үзэгдөөгүй шэн габьяата баатаршалга гаргажа, түүхын дэбтэртэ ороhон.

Эдэ гурбан нүхэд байлдаанда олон янзын харгы замаар хүрэhэн хүнүүд. Цырен Дагнагарович Гармаев Г. К. Жуковай хүтэлбэрилдэг нэгэдэхи армейскэ бүлэгэй сэрэгшэдтэй хамта япон булимтарагшадтай тэмсэhэн.

— Япон самурайнуудай урдаhаа августын 23-да үүр хираанай үедэ болоhон шанга байлдаае хэзээдэшье мартахагүй байхаб. Энэ үдэр Баян-Сагаан шадар байлдаан эхилжэ, августын 27-до япон булимтарагшадые бута сохин, түрэл газарhаа намнаhан байхабди,—гэжэ Цырен Дагнагарович хөөрэнэ.—Тиихэдээ би мотоброневой бригадын штабтай холбоотой байха, взводой командирай туhалагшаар томилогдоо hэм. Байлдаанай түлэг боложо байха үедэ хоорондохи холбоо харилсаамнай ходо таhалдажа байгаа. Связистнууднай үдэр, hүнигүй дайсанай hомон доро харилсаа холбоогоо ябуулжа байба. Иигэжэ ябахадаа тэдэнэр нэгэтэ бэшэ баатаршалга гаргаhан ааб даа.

Нэгэ иимэ ушар hананаб. Взводтомнай набтаршаг бэетэй, номгон зантай хүбүүн бии бэлэй. Энэ хүбүүмнай Михаил Зинченко байгаа. Иимэ номгон дару зантай, үгэ дуугүй хүбүүе харахадаа, тэрэниие баатаршалга хэхэ гэжэ ойндоо, ухаандаашье оруулаагүй байгаабди. Тэдэнэй участогта хэлхеэ холбоон ходо таhардаг байба. Энээниие шалгахын тула эльгээгдэhэн связистнууд бусажа ерэдэггүй hэн.

— Намайе эльгээгыт,—гэжэ Михаил намдууханаар командирта хандаба. Командир зүбшөөжэ, Зинченко тэрэ дарыдаа гаража ошоо hэн. Буугай hомонhоо, снарядуудай тэhэрэлгэhээ газар дайда дорьбодожо байба. Хоорондохи хэлхеэ холбоомнай нэгэ бии боложо, нэгэ үгы болохо юм. Теэд Зинченкын ошоhоной hүүлээр холбоо харилсаан бии болоо гэжэ бидэндэ баяртайгаар мэдээсэбэ.

Гурбан үдэрэй үнгэрhэнэй hүүлээр, япон самурайнуудые танкнуудаар, бронемашинануудаар намнажа ябахадамнай, тэрэ бусажа ерээ hэн. Аалиханаар орожо ерээд, наар дээрэ тэрэ hуушаба. Тэрэнэй шарайгаа алдаhан нюурые, ялалзажа байhан нюдэдыень, хахаржа, шуhан болошоhон хубсаhыень харахадаа, тэрэнэй хээд ерэhэн юумые бидэнэр ойлгожорхёо бэлэйбди. Командиртаа дүүргэhэн даабари тухайгаа сэрэгэй ёhо гуримаар хүл дээрээ тогтожо, мэдээсэхэ гээд бодожо шадаагүй бэлэй. Юундэб гэхэдэ, hуумга, тэрэ дороо унташоо ха юм.

Цырен Дагнагарович сугтаа дайлалдаhан, нютагайнгаа нүхэр Ламажап Хартапович Бадмаев тухай баhал үнэн зүрхэнhөө абажа, халуунаар хөөрэнэ. Ламажап Хартапович тэрээнтэй сугтаа нэгэ взводто радист ябаhан. Тэрэ хоёр сасуутан. Мүнөө Ламажап Хартапович 56 наhатай, Уланай хэлхеэ холбооной таhагай начальнигаар хүдэлмэрилдэг.

П. И. Колмаков 1924 ондо Улаан Армида hайн дураараа ошоhон юм. Тэрэ Халхын-Голой байлдаануудта хабаадалсаhан. Тиихэдээ үдэр, hүнигүй дайсанай hомон доро хэлхеэ холбоо байгуулжа ябаа. Иигэжэ тэрэ япон булимтарагшадые бута сохилгодо, аха дүү монголой арад зониие дайсанhаа хамгаалгада өөрынгөө хубитые оруулhан хүн.

Прокопий Иннокентьевич Колмаков Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсаhан байна. Тэрэ Цырен Дагнагарович Гармаевтал адли лейтенант зэргэтэй. Мүнөө Прокопий Иннокентьевич 68 наhатай, пенсионер. Наhатайшье болоо hаа, тэрэ хододоо хүхюун, эсэhэн, үбгэрhэн тэмдэгтүйгөөр ябадаг хүн. Заримдаа тэрэнэй мэшээг гурил гү, али саахар үргөөдхихэдэнь хүнүүд гайхалсадаг.

Харин Ламажап Цыренович Цыбиков Халхын-Голой байлдаанда морин сэрэгэй эскадрондо алба хэжэ, самурайнуудай добтолhоной hүүлээр хоёрдохи үдэрынь байлдаанай газарта хүрэжэ ерэhэн байна. Түрүүшээр морин сэрэгшэд окоп, траншейнүүдые малтажа, ябаган сэрэгшэдтэй сугтаа япон самурайнуудай добтолго бута сохилсоhон. Ламажап Цыреновичые Цыбиковые эскадроной взводой командираар томилhон.

— Нэгэ участогта манай эскадрон японтоной ара талаhаань добтолжо, дайсанай артиллерийскэ батарей бута сохихо гэhэн даабари абаба. Дайсаниие мэхэлхын түлөө урда талаhаань буудажа, манай эскадрон ажаглагдангүйгөөр ара таладань орожо, бута сохиhон юм. Совет, монгол сэрэгшэдэй шангаар добтолжо эхилхэдэ, японтон ухаа мэдээ алдан зугадаhан юм. Добтолгын эхилхэдэ манай морин сэрэтэй дивизи оролсожо, самурайнуудые хайра гамгүйгөөр хюдаhан байха,—гэжэ Ламажап Цыренович хөөрөө hэн.

Г. ШЕЛКОВНИКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Яруунын аймагай «Комсомольский» совхозой түрүү hаалишадай нэгэн Нина Георгиевна Юсупова.
С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

АНДРЕАС ЧИПАНГЫН ХӨӨРӨӨН

ДАР-ЭС-САЛАМ. (ТАСС). Баруун гүрэнүүдэй hүүлшын 25 жэлэй турша соо бэелүүлдэг политика хадаа тэдэнэр Намибиин арадай өөрынгөө тодорхойлолгын ба хуулита хүсэл эрмэлзэлгээ бэелүүлхэ — Урда Африкын богоолшологшодой дарлалтые зайсуулха эрмэлзэлгын дайсад болоно гэжэ харуулаа. Энээн тухай Танзаниин «Нэшнелист» гэжэ газетэдэ интервью үгэхэдөө, Баруун-Урда Африкын арадай организациин (СВАПО) ЦК-гай ба Национальна гүйсэдкомой гэшүүн Андреас Чипанга мэдүүлhэн байна. Гаагадахи уласхоорондын сүүдэй заседани дээрэ ЮАР-ые буруушаажа дуугаа үгэхэгүйбди гэжэ зарим баруун ороной түлөөлэгшэдэй мэдүүлhэниинь ЮАР-ые эдэ оронуудай үнинhөө хойшо дэмжэдэг байhые харуулна гээд Чипанга хэлээ.

Урда Африкын колонизаторнуудай зүгhөө Намибиин үндэhэн хүн зоной зэрлиг муухайгаар мүлжэгдэдэг байhые СВАПО-гой ЦК-гай гэшүүн заагаа. Африкынхид өөрынгөө орон дотор юрыншье политическэ эрхэгүй, профсоюзуудые тэдэнэй эмхидхэхые хоридог байна. Намибиин байгаалиин баялигуудые Англиин, Америкын, ФРГ-гэй болон ЮАР-ай империалис монополинуудай таhалгаряагүйгөөр дээрмэдэн тоножо байдаг тухай Чипанга тэмдэглээ.

Намибиин арадай сүлөөрхэ эрмэлзэлгые олонхи африкан оронуудай дэлхэйн түрүү үзэл бодолто олониитын бүри сэхээр дэмжэдэг боложо байhые Андреас Чипанга тэмдэглээ.

ХИЛЫН Саанаhаа — РАДИО ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ

ВСРП-гэй ЦК-гай БА ВНР-эй ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ХАМТЫН ЗАСЕДАНИ

БУДАПЕШТ. (ТАСС). ВСРП-гэй ЦК-гай ба ВНР-эй Министрнүүдэй Соведэй хамтын заседани 1971 оной августын 4-дэ ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Я. Кадарай хүтэлбэри доро боложо, уласхоорондын оршон байдалай шухалын шухала асуудалнууд тухай ВСРП-гэй ЦК-гай секретарь Э. Комочиной информациоино элидхэлые зүбшэн хэлсэжэ, баталан абаа. СЭВ-эй XXV сесси тухай, 1971 оной арадай ажахын түсэбэй ямараар дүүргэгдэжэ байhан тухай ВСРП-гэй ЦК-гай секретарь Р. Ньершын хэhэн тоосоон заседани дээрэ баталагдаhан байна.

Варшавска договорой ба СЭВ-эй оронуудай, дэлхэйн социалис оронуудай нэгэдэлые ба харилсаа холбоое бэхижүүлхэ зорилгоор саашанхи хүсэлэл оролдолго Центральна Комитедэй гүйсэдхэхы органуудай уласхоорондын ажал ябуулгада, мүн правительственна органуудай дипломатическа хүдэлмэридэ гаргагдаха ёhотой. СССР-тэй холбоо барисаае, социалис оронуудай хоорондохи нэгэдэлые бэхижүүлгэдэ ВНР-эй гадаадын политическэ ажал ябуулга туhалха ёhотой гээд ВСРП-гэй ЦК, ВНР-эй Министрнүүдэй Совет онсолон тэмдэглэнэ.

Американ ээрхэг түримхэйшүүлдэ эсэргүүсэн, Индохитадай арадуудай тэмсэлдэ хүсэдөөр талархалга заседаниин коммюнике соо элирхэйлэн мэдүүлэгдэhэн байна.

Израиль ээрхэг түримхэйшүүлые дэмжэхэ зорилгоор США-гай правительствын бэелүүлдэг политикые ВСРП-гэй ЦК, ВНР-эй Министрнүүдэй Совет буруушаагаа.

Венгер арад эрхэ сүлөөгэй, национальна бэеэ даанхай байдалайнгаа түлөө тэмсэжэ байhан арадуудта, тэрэ тоодо араб арадуудта талархана. Тиимэhээ венгер арад араб арадуудай эрхэ сүлөөгэй түлөө, тэдэнэй национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэдэг коммунистнууд болон бусад патриодуудые Суданда хашажа, хэhээжэ, саазалжа байhые венгер арад дэлхэйн түрүү үзэл бодолто, империализмда эсэргүү хүсэнүүдтэй хамта буруушаана.

ВСРП-гэй ЦК ба ВНР-эй Министрнүүдэй Соведэй хамтын заседани дээрэ СЭВ-эй XXV сесси тухай мэдээсэл шагнагдажа, Венгриин правительственна делегациин хүдэлмэри hайшаагдаа. СЭВ-тэ ородог гүрэнүүдэй харилсаа холбоо саашадань гүнзэгырүүлхэ, экономическа нэгэдэлые хүгжөөхэ зорилготой ехэ программые сессиин баталан абаhаар hаналаа хананги байhанаа заседани элирхэйлэн мэдүүлээ.

Пакистанай президентын мэдүүлгэ

КАРАЧИ. (ТАСС). «Арадай hунгаhан түлөөлэгшэдтэ» засагые гурба-дүрбэн hарын турша соо дамжуулан үгэхэ гэhэн өөрынгөө шиидхэбэриие Карачида байдаг харин телевизионно агентствэнүүдэй корреспондентнүүдтэй хөөрэлдэхэдөө Пакистанай президент Яхья Хан лаблаhан байна. Арадай лигиhээ национальна ассамблейн гэшүүд байhан аад, «Гүрэндэ харша ябуулга хэhэнhээ» мандадуудаа хаhагдаhан хүнүүдэй список hаяын саг соо толилогдохо гээд Яхья Хан хэлээ.

Бангла Дештэхи хүдэлөөнhөө уламжалан, энэ оной мартда арестовалагдаhан арадай лигиин түрүүлэгшэ Муджибур Рахманай хуби заяан тухай корреспондентнүүдэй асуудалнуудта харюусахадаа, Зүүн Пакистанай эгээн лэ ниитын организациин ударидагшые «урбалта хээ, эсэргүүсээ» гэжэ гэмнээд, правительство хэhээхэ хүсэлэнтэй гэжэ ойлгохоор Яхья Хан хэлэhэн байна.

Расистнууд жюридэ ороhон байба

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Үнгэрэгшэ жэлэй октябрьда американ коммунисткада гэмнэлгэ хэhэн ехэ жюри байгуулалсаhан судьянар Анджела Девисэй үмөөрэгшэдэй эрилтээр Калифорниин сүүдэй Сан-Рафельдэ августын 4-дэ болоhон заседани дээрэ гэршэнэр боложо, үгэ хэлээ.

Адвокадуудай асуудалнуудта харюусахадаа, Калифорниин расис организацинуудай нэгэнэй гэшүүд байhан судьянар Томас Китинг, С. Гардинер болон У. Макгайр хадаа Анджела Дэвисэй «хэрэгые» үнэн зүбөөр хаража үзэхөөр жюри байгуулгада hаад ушаруулhан байгаабди гэжэ үнэндөө мэдэрhэн байха юм. Расис үзэл сэхээр баримталдаг судьянарай жюрин составта ороhон дээрэhээ коммунистые гэмнэхэеэ болихо эрилтые Дэвисые үмөөрэгшэд нэгэтэ бэшэ хэдэг байгаа гэжэ урда тээнь мэдээсэгдээ hэн.

Калифорниин засагаархид ехэ жюри байгуулхадаа, конституциин дүримүүдые баримталаагүй гэжэ Анджела Дэвисэй адвокадууд соносхоhон байгаа.

НЭГЭДЭЛТЭЙ БАЙЛГЫЕ ҮНЭМШЭСЭТЭЙ ТОДООР ХАРУУЛБА

ВАРШАВА. (ТАСС). СЭВ-эй Бухарестдэ болоhон XXV сесси, аха, дүү социалис оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй Крымдэ уулзалга социалис оронуудай нэгэдэлые дэлхэй дээрэ СЭВ-эй оронуудай байдалай бэхижэжэ байhые үшөө дахин үнэмшэсэтэйгөөр харуулаа, бүмбэрсэг дэлхэйн элдэб районуудта бата бэхи эб найрамдал тогтоохо, аюулгүй байдал хангаха эмхи байгуулха зорилгоор тэдэнэй шууд сэхээр бэелүүлдэг политикые гэршэлжэ үгөө гээд Польшын «Экспресс вечерны» гэжэ газетэ бэшэнэ. Энэ хадаа социализм байгуулгын шухала асуудалнуудые, социалис оронуудай экономикые нэгэдүүлхэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэhэн ханинарай hайн hайхан сэдьхэлтэ уулзалга болоно гээд газетэнүүд онсолон тэмдэглэнэ. Европодо аюулгүй байдал бэхижүүлхэ политикада, уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй жагсаалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ социалис оронууд үнэн сэхэ юм.

Хамгаалгын зорилгоор

ПАРИЖ. (ТАСС). Франкые андалдалгаар хоншоо хэлгые хизаарлаха, орондо харийн валютын, гол түлэб, долларой оролгые хизаарлаха талаар Франци хэмжээнүүдые абаха баатай болоо. Француз банкын Парижда тараhан заабари француз франкнуудые худалдажа абалгые-худалдалгые тааруу болгохын хойноhоо августын 3-hаа эхилэн, хинажа байхыень бүхы француз банкнуудые уялгална.

Энэ хамгаалалгын хэмжээнэй удхань ямар бэ гэхэдэ, саашадаа харийн валютануудые hэлгэн, франкнуудые худалдахадаа, тусхайта үе соо худалдагдаhан француз франкнуудай хэмжээн андалдан абтаhан валютаhаа ехэ байха ёhогүй юм.

„Аполлон-15" гэжэ онгосын ниидэлгэ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). hарые дүтэхэнөөр тойрон ниидэжэ ябаhан американ «Аполлон-15» гэжэ замбуулинай онгосо Газар тээшэ ниидэхэ замда дам саашадаа орохын тулада hарые бүри холуур тойрон ниидэхэ зорилгоор маршева двигателеэ ойр зуура хүдэлгөө.

Уданшьегүй, hарые тойрохо бишыхан хэмэл одон «Аполлон-15» онгосо дээрэhээ табигдаhан байна. Тэрэ hарые тойрон дабшаха замда үлөөд, hарын нюруугай фото-зурагуудые дамжуулжа байха юм.

hүниин тэнгэй hүүлээр «Аполлон-15» онгосын маршева двигатель хүдэлгэгдэжэ, космонавтнууд Д. Скотт, А. Уорден ба Д. Ирвинэй hуужа ябаhан замбуулинай онгосо hара — Газар гэhэн замда гараа.

«Аполлон-15» онгосын ниидэлгэ августын 7-до үдэшэ орой болоhон хойно түгэсхэгдэхэ байна.

РЕДАКЦИДА ЕРЭhЭН БЭШЭГҮҮДhЭЭ

МАГТААЛДА ХҮРТЭhЭН НАЙМААЛАГШАД

Кабанскын аймагай эд хэрэглэгшэдэй кооперациин таhагай Танжурово тосхондохи магазинай коллектив шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй гарахада, социалис мүрысөөндэ оролсожо, жэлэйнгээ түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхээр шиидэhэн юм.

Эндэхи наймаалагшад хэлэhэндээ хүрэжэ, эд бараа наймаалха даалгабаряа hара бүри дүүргэнэ. Хоёрдохи кварталайнь даалгабари 102,5 процент дүүргэгдэ. Нүхэр Т. Б. Соболевагай даадаг магазинай коллектив эд бараа наймаалха июль hарынгаа даалгабариие болзорhоонь урид, июлиин 25-да дүүргэжэ, өөhэдынгөө hайндэрые бага бэшэ амжалтаар угтаа.

Хүдөөгэй ажалшадые хэрэгтэй эд бараагаар саг соонь хангахын тула магазиниие даагша нүхэр Соболева, наймаалагша Л. И. Николаева гэгшэд эмхидхэлэй ехэ ажал хэдэг байна. Эдэнэр эд хэрэглэгшэдэй кооперациин системэдэ удаан саг соо ажаллажа, нилээд ехэ дүй дүршэлтэй болонхой. Эдэнэр эд бараа асархыень хүлеэнгүй, аймпотребсоюзай баазада ошожо, эдеэ хоолой, промышленна эд бараа асаржа байдаг.

Магазиниие даагша нүхэр Соболева эд бараа наймаалха түсэбөө саг үргэлжэ дүүргэжэ байhанайнгаа түлөө худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй hайндэртэй дашарамдуулан, партиин райкомой, Кабанскын аймагай гүйсэдхэхэ комитедэй зүгhөө Хүндэлэлэй грамотаар, Кабанскын райпогой правлениин нютагай комитедэй грамотаар шагнагдаа.

Магтаал хайрада хүртэhэн энэ магазинай коллектив бүри дээшэлүүлэгдэhэн уялга абажа, эд бараа наймаалха жэлэйнгээ даалгабариие болзорhоонь арбан үдэрөөр урид дүүргэхээр шиидээ.

А. БУСУРМАНОВ.

Энэ зураг дээрэ Улаан-Үдын аймагай «Улаан Оронго» колхозой ажал хүдэлмэридөө шалгарhан жолоошод Эрдыни-Доржи Базаров (зүүн гарhаа), Сергей Галсанов гэгшэдые харанат. Эдэнэй хүдэлдэг автомашинанууд аян замда гарахаар хододоо бэлэн байдаг юм. Тиихэдэ ашаа шэрэхэ даабаряа үлүүлэн дүүргэдэг болонхой.
В. НИНДАКОВОЙ фото.

ХЭМЖЭЭ АБАХААР БОЛОО

Хэжэнгын аймагай Чисаанын сельпогой зүгhөө эд бараагаар хангагдажа байдаг бүхы хүн зон, тэрэ тоодо багшанар, медицинын хүдэлмэрилэгшэд, мүн интеллигенциин бусадшье түлөөлэгшэд үмсэдөө үхэр мал баридаггүй, ажахы эрхилдэггүй дээрэhээ жэлэй дүрбэн сагта сагаан эдеэнэй зүйлнүүдые айлнуудhаа үдэшэ, үглөөндөө бэдэржэ зободог байна. Сельпогой магазинуудта дээрэ дурсагдаhан зүйлнүүдhээ гадна хартаабха, овощ гэхэ мэтые худалдан абаха аргагүй байдаг.

Хэжэнгын аймагай эд хэрэглэгшэдэй кооперациин правлени Чисаанын сельпогой магазинууд шадар ажаhуудаг багшанар болон бусад мэргэжэлтэдые дээрэ дурсагдаhан эдеэ хоолоор хангаха тушаа хэмжээ абаха зэргэтэй.

Ш. ЦЫБАНОВ.

РЕДАКЦИДА ХАРЮУСАНА

„ТҮРГЭН ТУhАЛАМЖАДА" ТУhАЛАМЖА ХЭРЭГТЭЙ"

Иимэ гаршагтай М. Гармаевай бэшэг «Буряад үнэн» газетын байгша оной майн 12-ой номерто толилогдоhон юм. Тэрэ бэшэг соо түргэн туhаламжын станци байра муутай, телефон дуталдана, үбшэнтэдтэ медицинскэ туhаламжа хүргэхэ врачнууд үсөөдэнэ, машинанууд дутахаhаа гадна, ходо эбдэржэ, ажалшадай хүдэлмэридэ hаад ушаруулагдана,—гэжэ хэлэгдэhэн байгаа.

Энэ асуудалаар хэмжээ абахыень Буряадан АССР-эй Элүүрые хамгаалгын министерствэдэ бэшэг эльгээгдэhэн юм. Улаан-Үдын горсоведэй хүн зоной элүүрые хамгаалха таhагые даагшын орлогшо Д. Р. Еронов редакцида иигэжэ харюусаба:

— Городой түргэн туhаламжын станци 1971 оной апрельдэ шэнэ, уужам hаруул байрада орожо, ажаллахада яhала таарамжатай болоо. hаяхан манай филиал Железнодорожно райондо байра абаа. Тэндэ телефон табигдаха юм. Тиихэдэнь түргэн туhаламжын станциин 3 бригада городой тус райондо ажаhуугшадые хангадаг болохо.

Улаан-Үдын ажалшадай элүүрые хамгаалха эмхи зургаануудай врачнуудаар дутажа байhан дээрэhээ түргэн туhаламжын станцишье хангалтагүй байдалтай. Энэ талаар хойшодоо хэмжээн абтаха.

Хоёр жэлэй үнгэрхэдэ, 150 хүнэй хэбтэжэ аргалуулха больницын нээгдэхэдэ, городой түргэн туhаламжын станциин ажал хэрэг hайжарха байна.

Туhаламжа гэhэн үгөөр халхабша хэнэ

ПАРИЖ. (ТАСС). Хариин гүрэнүүдтэ Холбоото Штадуудай «туhаламжа» үзүүлхэ программа үргэнөөр соносхогдодог. Энэ хадаа «США-гай политическэ булюу байдал үлөөхэ» аргануудай нэгэн болоно гээд эндэ гарадаг «Жен Африк» гэжэ журнал бэшэнэ.

США-гай уласхоорондын хүгжэлтын управлени гэдэгэй үнгэрhэн жэлэй бюджедэй 40 процентнь сэрэгэй «туhаламжа», 30 процентнь — полицейскэ «туhаламжа» үзүүлхын тулада хэрэглэгдээ гээд журнал заана. Тиимэ болохолоороо, «Вашингтоной уласхоорондын политикын гол шэглэлнүүдэй нэгэниинь мүнөө болодог полицейскэ туhаламжа экономическа туhаламжа гэдэгээр далдалан халхалагдадаг байhые» «Жен Африк» гэршэлжэ үгэнэ.

БЕЛЬГИ. БРЮССЕЛЬ ХОТЫН СТАЛИНГРАДАЙ ҮЙЛСЭ. ЭНЭ ҮЙЛСЭ ХАДАА ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙ НЭГЭ ТОСХОНИИЕ ГОРОДОЙ ЦЕНТРТЭЙ ХОЛБОДОГ ЮМ.
ТАСС-ай фотохронико.

ТОЛИ

ТАНИЛСАГТЫ: залуу композитор

БУРЯАД ХҮГЖЭМЭЙ АЯЛГА ТАТАЛСАГША

Буряадай мэргэжэнги хүгжэмэй баяжаха хэрэгтэ ород композиторнууд П. Берлинский, М. Фролов, С. Ряузов, В. Морошкин, Л. Книппер болон бусад ахамад композиторнууд өөhэдынгөө ехэхэн хубитые оруулhаниинь мэдээжэ. Харин hүүлэй хэдэхэн жэлнүүдтэ, мүнөө үеын жэлнүүдтэ мүнөө үеын залуушуул А. Попов, Ю. Корнаков, Н. Дорофеев, В. Шалыгин, В. Наговицин гэгшэд буряад хүгжэмэй баялигта өөhэдынгөө хубита дуhал оруулжа байдаг болонхой.

Эдэ залуу хүгжэмшэд—композиторнуудай дунда эгээл ехэ «дуhал» нэмээгшэнь Вячеслав Наговицин болоно.

1964 оной март hарада Улаан-Үдэдэ РСФСР-эй композиторнуудай холбооной секретариадай нүүдэл заседани болоо hэн. Тиихэдэ эхилэн бэшэжэ байhан залуу композиторнуудта илангаяа ехэ анхарал хандуулагдаа бэлэй. Тэндэ Вячеслав Наговицинай хэдэ хэдэн зохёолнууд шагнагдажа, үндэр сэгнэлтэдэ хүртөөд, республикын композиторнуудай холбоондо гэшүүн боложо тэрэ абтаа hэн.

В. Наговицин Ленинградай хүгжэмэй училищи дүүргээд, hүүлээрнь Римский-Корсаковой нэрэмжэтэ Ленинградай хүгжэмэй дээдэ hургуулида скрипач болохоор абтаhан юм. Нэгэдэхи курсада hуралсажа байхадаа хүгжэм бэшэхэ бэлиг шадабаринь элирхэйлэгдэжэ, багшанарай, композиторнуудай, тэрэ тоодо гайхамшагта бэлигтэ композитор, Ленинскэ шангай лауреат, СССР-эй арадай артист Дмитрий Дмитриевич Шостаковичой анхарал татаhан байна. Вячеслав Наговицин струнна оркестрэй наадаха симфоньеттэ бэшэhэнэйнгээ түлөө Римский-Корсаковой нэрэмжэтэ стипендидэ хүртэhэн юм. Уданшьегүй Наговицинай бэшэhэн «Манай Ленин» гэжэ дуун «Хүгжэмэй альманахта» толилогдожо, залуу композиторые бүришье урмашуулаа бэлэй.

Ленинградай консерваторидо hуралсажа байха үедөө Вячеслав Наговицин симфони, симфоньеттэ, увертюрэ, фортепьянна соната, скрипичнэ пьесэ, мүн дуунууд болон романсنуудые олоор бэшэhэн байха юм.

Хүгжэмэй дээдэ hургуули дүүргэхэ гүрэнэй шалгалта бариха үедөө Вячеслав Наговицин симфони, квартет, флейтын наадаха соната комиссиин үзэмжэдэ табиhан байна. Эдэ зохёолнуудыень комисси тон үндэрөөр сэгнээ бэлэй. Тиигэжэ залуу композитор Дмитрий Дмитриевич Шостаковичой классаар аспирантурада заочноор hуралсаха болоо hэн.

Эдэ зохёолнууд дотороо Наговицин мүнөө үеын хүнүүдэй дотоодын гүнзэгы hайхан бодол hанаае, уянгата мэдэрэлые харуулха гэжэ оролдоhыень ороной мэдээжэ композиторнууд үндэрөөр сэгнээ бэлэй. Гэхэтэй хамта композиторай зохёолнуудта хүсэтэ дэбжэлтэ, урагшаа тэгүүлhэн hанал, хүнэй образуud харуулагдаhан байдаг.

Буряадай арадай инструментнүүдэй наадаха нэгэдэхи струнна квартет зохёожо, мүн буряад арадай дуунуудые олоор найруулжа, республика доторнай мэдээжэ болоhон юм. Дашинима Дугаровай суглуулжа найруулhан «Буряад арадай дуунууд» гэжэ номые Наговицин hонирхон шэнжэлжэ, буряад арадай дуунуудай аялга нугалбаритай hайса танилсаhан байха. Тиигэжэ фортепьянатай ганса хүнэй дуулахаар арбаад гаран буряад арадай дуунуудые найруулан бэшэhэн байна.

Дашинима Дугаровай зохёоhон номууд cooho түхэл маягаараа, аялгаараа ондо ондоо хэдэ хэдэн дуунуудые шэлэн абажа, арадай дуунуудай аялгаhaa үндэhэлhэн, дүрбэн хубиhaa бүридэhэн квартет бэшээ бэлэй. Мүн уданшьегүй буряад арадай инструментнүүдэй наадаха хоёрдохи струнна квартет бэшэжэ, буряад хүгжэмэй хүгжэлтын жасада өөрынгөө хубитые оруулhан байха юм.

1968 ондо Дмитрий Шостаковичой классаар Вячеслав Наговицин аспирантураяа дүүргээд, хүгжэм зохёохо, тэрэ тоодо буряад хүгжэм зохёохо талаар амжалтатайгаар ажаллажа байдаг.

Буряадай радиогой хүгжэмэй жасада Вячеслав Наговицинай бэшэhэн хэдэ хэдэн дуунууд бии. Тэрэ тоодо Семен Дунаевай үгэ дээрэ бэшэгдэhэн «Шофернууд тухай дууе» Николай Раднаев, Владимир Гуруев хоёр дууладаг. Залуу композитор Расул Гамзатовай үгэ дээрэ «Бороон hаалта хэнэгүй гү?», «Хабар намда айлшалан ерыш», «Сонхын саапа бороон шааяна» гэхэ мэтын дуунуудые бэшэhэн байха. Эдэнь фонотекэдэ хадагалагдажа, хирэ хирэ болоод лэ радиогоор дамжуулагдажа байдаг. Мүн тэрэнhээ гадна, авторай өөрынь наадаhан, өөрынь зохёоhон фортепьянна зохёолнууд олон бии.

Д. САМБАЦЫРЕНОВ,
телевидени болон радиогой комитедэй хүгжэмэй редактор.

ХАБАР

Ц-Д. ХАМАЕВ

Хабар газаа
Хоюулхамди үйлсэдэ.
Хүүен дүүеhэн городшье амаржаа.
Харанхыда хурсадана лампочкануудай ялалзаан.
Хүрэhэн мүльhэн хүл доро нязараад,
Хиирганан шэмээ татан бутараа.
Ойрошниб.
Ой ухааннhaa энэ зугаамнай:
Олон даа, олон хэлэхэ юумэмни шамда.
Һанаа алдан гуниглаха сүлөөгүйб,
Сэдьхэлэйм hаруулда сэсэгүүд таряатай.
Дүмэхэдэжэ эльбээ hаашни дэльбыень,
Дүүрэн баярhaa шүүдэр нюдэнhөөнь мэлмүүжэн:
Шинии гар соо минин жаргал адхаатай,
Шиннихшье миннихн соо баряатай.
Ажабайдал — уналга, ниидэлгэн —
Агсашагүй гэнтын жаргал нёлбоhон...
Айдар намда тиимэшье hаань найдалши,
Арюун дураяа, хуби заяагаа басаган.
Алаг сээжэдэм зүрхэнэйм сохилоо сагта
Абажа гарахаб хирэ тооhогүй занданъ.
Алдахагүйб... Теэд...
Агаарта мүнөөдэр хабарай амин,
Аалин ябатараа hогтон алданам.
Рельсеэ нэшэhэн трамвайн түбэрөөн
Эхилнэ, олошорно... ингээд үглөө...
Хүнүүд, машинын дүнгинөөн.
Нойрой манан мэдэрэлдэмнай диилдэжэ,
Номгон hэбшээнэй далида нэрбэгдэн үнгэрнэ.
Харасаяа шэдэнэш — халима жаргал. Зүб даа
Хүйтэн бодолой мүр сараагүй заяандаа.
Дуранhaa дүлэтэжэ носоно сээжэдэм,
Дуулажа, зэдэлжэ эхилнэ хүгжэм.
Курантын дохёодол тон адлихан.
Хажуудамни ульhатай халуухан наран.

Янгархуу ямаан, ямбархуу лама

ОНТОХОН

Урда сагта, орхимжото лама, оргойто бөөнэрэй оршолон зоболондо түшэглэн, олзо зөөри суглуулжа, урда хойгуур үрдилдэн, ондого сондого харайлгалдажа байха үедэ бэлэй. Бугата үндэрэй үбэртэ, бургааhата горхоной эрьедэ Бошогто баабайтан гэдэг бурханда hүзэгтэй, буянда ашагтай айлайхи ажаhуудаг байhан гэхэ. Нэгэтэ хабарай дулаахан үдэр Бошогто баабай хүгшэнтээ халуухан сайгаа оошожо, хатааhан айрhaaя үмхэлэлдэн hууха зуураа: арбан жэлдэ амарангүй ажал хэhэнэйнгээ ашаар лэ хүлөө тээхэ моритой, хүнэгөө тодохо үнеэтэй болобо гээшэбди. Одоолшье иигээд хүл дээрээ гараха, хүүгэдээ тэжээхэдээ ядамаргүй болохомнай бэзэ гэлдэхэньшье тэрэ, газаагуур наадажа ябаhан долоон хүүгэдэйнь одхон дүү, долонгирхон Доржо хүбүүхэниинь бахардуу мэгдүүгээр гүйжэ ерээд, баабай, эжыгээ дуудажа: хаанай hэтэртэй ямаамнай хайшан гэжэ байна гээшэб; Харыт, гарыт тэжэрхёод, хайшаашьеб наадажа ябашаба. Үбгэн хүгшэн хоюулан үтэр гаража харахадань, хаан бурханай hэтэртэй халзан хара hэрхэнь амаа татуулhан юмдли тархяа хазайлган, нюдөө хялайлган, ара гэдэргээ хянсайгаад, эрьюутэhэн түхэл үзүүлэн, иишэ тиишээ гүйжэ, энэшье тэрэшье углуу булан өөдэ бодоод лэ, гэдэргэ унажа, суг хамта байдаг хонин ямаан хоёроо хүлгөөжэ тэшхээжэ байхыень харахадаа, ада тодхор, альбан шүдхэр, арбан халуун тама тухай гэлэн ламын айладаhан гашай номнол hанаандань орожо, жэхыhэн Бошогто баабай хүгшэн тээшээ нэнгэжэ, ямаа сахюусанда дуулгахагүй гэhэндэл, унаад гүйлгэжэ ябаhан ямандага альгаараа амаа халхалан, аалихагаар шэшэргэнэhэн хоолойгоор шэбэнэжэ: «энэ ямаан өөрөө иигэнэ бэшэ, сахюусаниинь лэ иигүүлжэ байнабшибы даа»,—гэхэдэнь, хүгшэниинь: ай бурхан, арьябаала, үнэхөөрөөшье урда жэлнүүдтэ сагаан hара соо сахюусаа хуруулдаг байhан аад энэ жэлдэ итэрээ удаархадамнай, хүлеэжэ ядаад уурлашаба хаям даа. Яахазон гээшэбибди, яаhан аймшагтай юм гээшэб,—гээд орой дээрээ наманшалан, отошо бурхандаа зальбарна. Найжа ламаяа залажа номгодхуулхал болобо гээшэбди, тэрэмнай юрын банди бэшэ, ёhотойл хубилгаан лама гэлсэгшэ, гэлдэн баян далай хүршынхиhөө улаан соохор олбог, эреэн гадартай шэрдэг асаржа, унзад лама найжадаа урихан hуури түхеэрбэ, hубай тарган хони абажа, ламын хүндэдэ зорюулба. Зундаа гаргажа үгэхөөр зулын тоhо, табагай ялайдаhа уридлаба. Үглөөдэрынь Бошогто баабайтанай баруун банза дээрэнь шара торгон дэгэлтэй, улаан торгон орхимжотой, шалхагар ехэ хасартай, мархагар улаан хамартай, онигор уйтан нюдэтэй, обоодой шасар малгайтай унзад лама найжань хонхо дамаари хонгиргон, хоолой хашан унзадлан hуугаа бэлэй. Бошогто баабай «ламын» урда бохинон, бурханай hахалтай ямаагаа эбэрhээнь барижа байгаад угтажа, арюудхажа аршаан сүршөөд, hэтэр зангяагынь hэлгэжэ байтараа, хүндүүлхэй газартань дайражархихадань, бурханай хюлгэ гэгдэжэ бургааhaаршье шэрбүүлжэ үзөөгүй хүнhөө айхые мэдэдэггүй мүргэдэг бэерхүү ямаан ламын урда шэрээ дээрэхи сүгсэтэй ороohондо хорхойтоhондоо амаа тамшаан дугташан, газар дэбhэн байтараа, гэнтэ шэхэ дүлиирмэ шангаар бархираад, бабанаад, ээзэнэйнгээ гарhaa мулта hүрэн урагшаа даб гэхэдэнь, мүргэхэнь гэжэ айhан лама мэндэhэн яараhандаа баруун гартаа барижа hууhан хүрин зандан дамааряараа хоншоорыень сохиноб гэhэниинь тэрэнь яhан эбэртэнь яб гэжэ буугаад, түнхимэл модон дамааринь түгдэ hүрэн хэмхэржэ, улаан торгон жодбонгоороо ута эбэртэнь үлгэлдэшэлэй. Ай яршаг гээд, зүүн гартаа бариhан хонхоороо сохиходонь, тэрэньшье хоолойгоороо булгараад, хонгирон унашалай. Уланхадан нэтэрhэн ямаан улам урагшаал зүдхэнэ. Унзад ламын урдахи уншажа hууhан номыень амандаа зуужа hэжэрэн гэхэдээ, дүүрэн сасажархёод, тарган шалхагар ламые тарайса дайран унагаажа, шара торгон дэгэлыень шуура хахара гэшхээд, тахил бурханииень hандарган, табагтай далгаhaань амаараа дүүрэн үмхөөд, илаhан бүхэ иимэ юм гэhэншэг яаралгүйхэн маамаргаhaap газаашаа гаража ябашалай. Тахилша хубараг сойбонь тарайн унаhан ламаяа Бошогто баабай хамhалдан үргэжэ. hууридань hуулгалсаад, hандарhан тахилаа hэргээжэ, сасарhан садараа сутлуулна. Агшан зуурахана болоhон аюулта энэ ушарал Бошогто баабайтанда болошогүй ехэ хохидол ушаруулбашье, сэдьхэл бодолойнь мэдэрэлдэ сэхэ эрьелтэ хэhэн юм. Сухалдаа бүтэhэн лама хум-пад гэжэ үүдэ руу ороoho шэдээд, Бошогто баабайе сабшалаагүй сагаа эреэн нюдөөр шэртэжэ: — Буян мүргэлтнай багадаад, бурхан сахюусантнай буруу хаража, ажабайдалдатнай ада тодхор, альбан шүдхэр шэбээлээд, ами наhандатнай аюул тохёолдуулхаяа байна гээд, (одоолшье амин hудаhыш дайраба бэзэб гэжэ досоогоо бүтүүхэн hэгшэнэ). Бошогто баабай хүгшэнтээ багша ламада hүгэдэн, ада баршадымнай арилгажа, альбан шүдхэрые зайлуулыт, үлзы хотог оршуулан, буян хэшэг ерүүлжэ үршөөгыт гэлдэн аюуша хадаг дэлгээжэ, абаралша ламада бариба ха. Лама ехэл бүдүүзгэй янзаар нюдөө анин шэбшэжэ, яhан шоогоо тарнидан, яаралгүйхэн орхижо үзөөд: ами наhанай андалдаанда айбала дүршэг гаргуулжа, арбан сагаан буян алдадгүйгөөр үйлэдэбэл, ада баршадhaa хахасажа, амгалан тайбан оршохот гэхэдэнь, Бошогто баабайтан бохинолдон, «бүтээжэл хэшээгыт гэлдэнэ. Гэнэн хонгор hүзэгтэниие гартаа оруулhан лама үнгэ hайхан хубсаhыень, үнэтэ эдлэл зүүдхэлыень үбhэн дүршэгтэ үмдүүлээд, хонон үнжэн ...жа, борогшо гүүндэнь мордуу... боролжын арада гаргажа, ... юумыень хуряажа абаад, ... дүршэгөө галдажархилай. Бошогто баабай ламада үйлэ хэрэгээ... тээлгэhэндээ үнеэгээ бариса ...жа, дасандань ламые хүр... үгөөд, ябагаар бусажа ерэхэд... ярдаг хара ямааниинь янгарх... маараhан зангаараа, хотон ... соогуураа ходоро гүйжэл байба. Бошогто баабай сухалдан, доша... тэрэ ямаагаа долоон хүбүүдээ... барижа, доро даран унагаа... үбжөөрхэhэн газартань үзэн... hээнь, шэлэ хүзүүн дээрэнь ... жэ hуушаhан хубалзанууд ... шуhыень хүхэжэ, шэлээрхүүл... байhан байбал даа. Хубалза... шагуудые хобхолжо хаяад, ...най дабирхай түрхижэрхихэд... лэ, ямааниинь янгархахаяа бо... жо, янза түхэлдөө оробо ха. Бошогто баабай баяртай мин... хүгшэнөө дуудажа, хажуудаа ер... лээд: «ямааемнай унаад гүйлг... ябагша Ямандага сахюусан т... най эдэл байбал даа» гэжэ яма... hаа түүжэ хаягдаhан яяр олон ... хэ эреэн хубалзануудые хүр... раа зааха зуураа, эдэ хуб... хорхойнуудые ада тодхор, аль... шүдхэр асаржа табяа бэшэ. ... гаалиин жама ёhoop лэ бии ... hон амитад хаям. Анха түрү... эдэниие ажаглан хаража, түүт... хаяжархиhан байгаа hаа... ямаршье абарал заhал, үргэл ... гэлгүйгөөр үнгэрхэ байhан ... мые өөhэдөөл гэнэн хонгор ... hандаа гэлэн ламада шүтэжэ, ... нэдэхын ехээр гэнэдэбэбди, гэр... хи газаахиhaa ходорбобди. Урда... баhал иигэжэ залуу ябаха наh... даа заяани бөөдэ мэхэлэгд... hэмди гэхэдэнь, хүгшэниинь ... дөөр hанаа алдажа, «харн ти... дэ туляал hэмди даа, мүнөө ба... тулихамнай бэзэ» гэжэ зүрхэ ... дангяар гүбэрнэ. Бошогто баа... шиидэнгеэр хамсыгаа шама... «хара тодхор үүдхэhэн хашаг ... балзануудые хабтагархан зом... hoop этэрэн гадаhанай нүхэ ... унагаагаад, гасалан зоболонгоо ... зарта булабаб гэhэндэл, шор... гоор хушажа, дээрэнь нёлбон ... hээд, хожом хойшодоо хаан бу... ханhaa хайра жаргал гуйхагүйб... хамаг ажал хэрэгээ халуун гар... раа бүтээхэбди. Найжа лама ... нэрhөө абарал үреэл эрихэгү... бди. Наhанайнгаа hайхан жар... лые найдамтай нүхэдөөрөө ... хёохобди. Ойлгобо гүт, хүбүүд... болоhон энэ ушарые бодолдоо ... дуужа абагты. баабай эжынгээ ... дууе баhа дахин бү дабтагты... гэжэ зааhан. захиhан юумэл даа.

Тиигэжэ тэдэнэр хүлөө тээ... моригүй, хүнэгөө тодохо үнеэ... боложо, түр зуура тулибашье, ... галынь түлжэжэ, үнеэн бол... унаганиинь түлжэжэ морин бол... хүбүүдынь хүмүүжэжэ хүдэр... хэдөө, урда болоhон алдууе ... гожо мэдэжэ абаhан тула, орх... жото лама, оргойто бөөнэрэй ... ха мэхэдэ орохогүй ухаансар ... бэлгэн хүнүүд боложо. заяаша ... баабайнгаа залан сэхэ заабар... залуу үетэнөөрөө хамтаран, ж... галай түүдэг бадараалсаа. Түү... гэй дүлые бууруулангүй, түү... нэмэжэ дэгжээхэ хойто үеын ... луушуулай хуби золынь гэш... даа гэhэн үбгэн аба эжынэрэй ... тэ hайхан захяа юм.

Дээрэ хэлэгдэhэн үгүүлэлдэ ... хабтар мэргэнээр тудхаагда... арад зоной хэлсэдэг оньhон сэ... үгэнүүд:

Зуд болоходо нохой таргал...
Зоболон болоходо лама
таргалдаг.
Эдиhэн үргэн элэжэ дууhад...
Эдигдэhэн hэбхүүл ургажа
дүүрэдэг.

Бата-Мүнхэ ДЫШЫНОВ.

Сергей МИХАЛКОВ

ХОЁР БАСНИ

Бүдүүн нарин хоёр

«Хэбтэhүүб бишни, харин ши нюргым угаа,—
гэжэ
Хэлэбэ ха нэгэ тарган хүн туранхайдаа
дүтэлжэ —
Веннгээр намаяа айнтүй зада сохёорой —
Бэе маряамни халта шууража магадгүй.
Намаяа гансал шалзаажа бү орхёорой!»
Наринниинь тиин Бүдүүнэйнтээ нюрга үрэжэ
мэдэбэ.
«Ираглажа хэбтээшэнь хэлэнэ нүгөөдэхидөө.
«Иншэхэнэм үрэ! Гоё даа! Уhа сүршөөдхи!
Үшөө дахин ябуулаадхи хүлэйм ула хүрэтэр!
Үбдэхэ гэжэ намдаш байхагүй, нүхэр!
Үшөө дахин...» — «Зай, хүрөө, дүүрэбэ!
Үнды, нүхэр, бодо. Ээлжээнш одоо ерэбэ...
Энэ сагтаа миниингээ нюрга угаагаарай!» —
«Эй, дүүтэн, хайрла, хэшээ. Зэргэ зиндаагаараа
Хүнэй нюрга угааха ёhогүй хүм —
Хүлисэ!
Ондоо хүнэй нюрга угаадаг хүн
Ошожо-ошожо өөрынхеэ угаана бэзэ!..»

* * *

Хүнүүд хубсалжа байhан хоёрые хараба,
Хүхэ энеэдэн гэнтэ бани соо гараба:
Тугаараймнай Бүдүүн аягүйрхэбэ, айшаба —
Тушаал зэргээрээ Наринhaa доогуур байшаба!

Миисгэйнүүд ба хулганаанууд

Зангаар hайн үбгэн Миисгэй нэгэтэ
Залуу Хүршындөө хулганаа зуугаад оробо.
Яахабши даа, түрэhэн үдэртэнь
Ямба хүндэ олгожо, бэлэгтэйхэн ерэбэ...
Айлшанайнгаа асарhан юумэ хараад,
Айхабтараар жэрхэжэ, эзэн уршагад гэбэ:
«Һайн даа, ахатан! Дэмы оролдоош даа!
Һая наашадааш хулганаа эдеэгүйб.
Эдидэг үемни үни үнгэрөөл даа...
Эрхим нүхэрни, намаяа хүлисөөрэй!»
Эшэдэhээ хүрэhэн айлшан ехэтэ гайхаба:
«Энэмнай ямар жэгтэй юм? Минсгэй аад,
Хулганаа эдихэгүй гэжэ яаха юм?
Худал ааб даа! Буруу дуулаба хаб!»
Элирүүлжэ, дахин hурахаа байтарнь...
Эдихэ юумэн айлшадта табигдаба:
Зөөхэй, тоhон, хурууд, эльгэн,
Зүhэн бүриин колбаса, үшөө баhа
Худалдаа наймаандаш гарадаггүй
Хоморой сагай мяханай зүйл байбал даа!
Элдэбын эдеэн столдо ерэжэл байба —
Эдижэл мэдэбэ үбгэн Минсгэй болитороо.
«Эды зэргэ байналди даа,—гэбэ гэрэй эзэн.
Эдидэггүйбди хулганаа гэжэ хэлээ hэмнайб!»

* * *

Басниингаа удхые эндэ би
Баранда тайлбарилан үгэhүүлби:
Харууhалха ёhотой хамаг юумэеэ
Хашалгүй захаhаань эдижэ байдаг
Агнажа хулганаа баридаггүй миисгэйнүүдые
Амбаарhaa hэегүй намнаха хэрэгтэйл даа!

ГУНГА ЧИМИТОВ буряадшалба.

ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Баянай нюдэн дүүрэдэггүй,
Гансал шоройгоор дүүрэдэг.

Эрхим хүн эрэлхүү,
Адаг эрэ мэлээрхүү.

Хүнэй муу—баян,
Гуталай муу—шархи.

Сахата сарьдагай оройдо
Сананай зузаан тэндэ лэ,
Сайхан зантай абгайда—
Сэдьхэлэй зузаан тэндэ лэ.

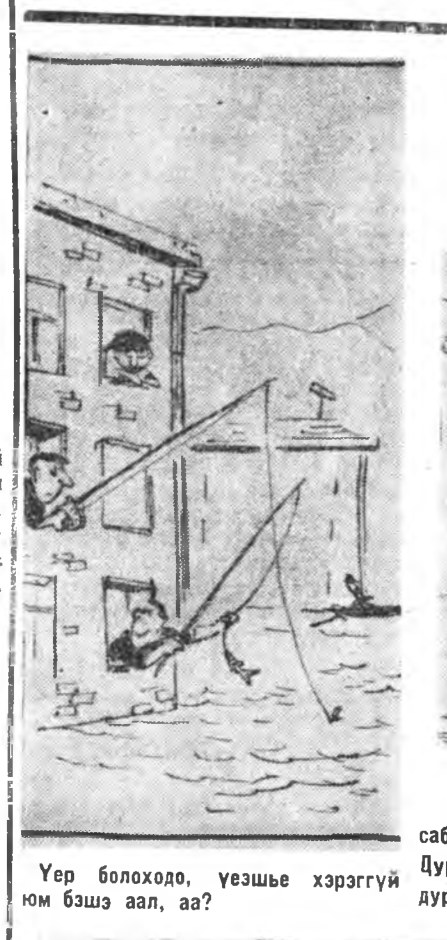
Мүнгэн толуулдаг,
Муу шоолуулдаг.

Түргэн түүхэй,
Удаан даамай.

Д-Д. ЦЫРЕНЖАПОВ.

УРАН ЗУРААШЫН БЛОКНОДҺОО

Үер болоходо, үешье хэрэггүй юм бэшэ аал, аа?

Хубсаhан хубилхадаа, иимэ гутал сабхинуудые углаадаг болобо ха юм. Дурлажа hонирхомоор гү даа, али дураа гутамаар гү?

Голой эрьеын гэрнүүд шадар гон дельернүүд үзэгдэдэг болобол даа.

Г. КОРСАКОВАЙ зурагууд.

АЛЬГАН ТАРАГ

ХАРГЫН МУУҺАА ХАДУУРААД...

Тээсгэн Ород нютаг зорижо ерэhэн хэрэгээ дүүргээд, танил айлайнгаа газааhaa ерэhэн машинаараа нүхэр жолоошон хүбүүнтээ Хэжэнгэ орохоёо, мотооро абяа гаргаад байтарнай, зүүн тээhээ нэгэ эхэнэр гараа арбагануулжа ябажа, гүй гүйhөөр ерэбэ. «Хэрэг гараа юм бэшэ аал даа» гэжэ жолоошомни хэлээд, машинаяа абяа гарахыень болюулаад хүлеэбэ. «Тиигээ юм ааб даа» гэжэ бишье hанажа hуугааб. Гэнтэ баhа хүн үүдыемнай тоншобо. Хоёр залуухапууд, хорёод хүрөөгүй наhанай хүбүүд. Нэгэниинь: «Хайшаа ошохотнайб,—Усть-Ород орохогүй гүт, ошохо hаа, маанадые hуулгаад ошыт даа» гэбэ. «Үгы, бидэнэр сэхэ Хэжэнгэ орохоо байнамди» гэбэ жолоошон. «Аа...» гэжэ тэрэ хүбүүн урмаа хухарангяар утаар татажа зүбшөөгөөд, хажуудахи хүбүүнээрээ гүйлдэhөөр зүүлэбэд. «Эдэшни нилээхэн гүйлдэжэ hураhан лэ хүбүүд ааб даа» гэжэ хажуудахи нүхэрни юундэшьеб даа хэлээд энеэбэ. «Спортивна хубсаhатай хадань тиигээ ёhотой» гэжэ hанаад, балай ехээр анхарбашьегүйб. Балайшье удаан болонгүй, мүнөөхи эхэнэрнай хүрэжэ ерэбэл даа. Жараад hайса гара наhатай, буурал сагаан толгойтой хүгшэн ерээд, ехээр гүйжэрхиhэндөө, зүрхэниинь сохилжо түгшэшэнхэй, хүлэршэнхэй, эсэшэнхэй, арай гэжэ байжа үгэлбэ: «Хай.., хай..., хайшаа ошохотнайб?» «Хэжэнгэ орохобди» гэбэ хажуудахимни баhа. «Намайе hуулгыт, юрэдөө, үсэгэлдэрhөө хойшо Хэжэнгэ ошохо машина хараашалаад, гүйгөөд олоогүйб. Харгын машинанууд ябаhан аад лэ дүүрэн хүнтэй ябана даа» гэбэ тэрэ хүгшэмнай. «Үгы, тэрэ автобусоороо ошохоёо ягаабта, зөөлэн зохидшье ха юм» гэбэб. «Юунэйнгээ автобус хэлээбши, тэрэшни харгын мууhaa боложо нэгэ орохо, нэгэ орохогүй байhан аад лэ, мүнөө орой ябахаяа, хүрэхэеэшье болиходонь, hанаамнай амараа агша» гэжэ түгшэнхэй хүгшэмнай бага амяа доро оруулаад хөөрэбэ. «Автобус орохогүй гэжэ хайшаа юм бэ» гэжэ би гайхаад hурабаб. «Хэжэнгэ машинаhaa болохо юумэнэй гарахын аргагүй, шабар шабха, хонхосог ёнхосог болошодог агшал даа. Энээнэй урдахи жэлнүүдтэ нэгэ үдэр hайн hanaата шоферынь ябаа hаа, хүрөөд, зониие hуулгаад ошохо, зарим жолоошодынь, харгытнай муу, шабарта автобус hуулгаха аргамнигүй гээд, Ородымнай оронгүй, сэхэ Усть-Ородhoo Хэжэнгэ ородог байгаа. Мүнөө жэлдэ автобус хүлеэжэ зобохогүй, hанаа амар, өөр өөрынгөө тала хараад, hуулгаад ошохо таатай машина бэдэрдэг болонхойбди» гээд хүгшэн буурал толгойнгоо пулаад абаад хүлhээ аршана. «Тэдэ хүбүүдэй гүйлдэжэ ошохые харана hэн бэзэт, тэдэнэйшни зориhон газарынь Усть-Ород, тэндэhээ дахинаа ябагаараа hүниндөө, hүнидэ оройгүй гээд гүйлдэдэг юумэл даа» гэжэ хажуудахи жолоошомни хүгшэнэй үгые таhалан хуу мэдэхэл хэбэртэй хөөрэбэ.

«Үнэхөөрөөл энэ нютагайшни зон, хүгшэ залуугүйл автобусой ородоггүй ябадаггүйhөө боложо, үглөөнэй улаан наранhaa үдэшын харанхы болотор, нэгэ тээшээ хэрэгээрээ ошохоо hанаа hаа гү, али нэгэ тээhээ ерэхээ hанаа hаа, хорёод гара модоной газарта ябагалжал байдаг лэ даа» гээд нүхэрни аяар тэрэ зүүн зүг руу, харагдахаяа болин hунан ошоhон холын харгы руу, хэды ябаган зон hубарижа ябана хаб гэhэндэл бодолгодо абтан, шэртэжэл шэртэжэл hуугаа. Ород нютагай залуушуул, хүл хүнгэн сагаан буурал толгойтой үбгэд хүгшэдтээ «тэн тэрээ, адлихан тэнтэй гүйлдөөд лэ» Усть-Ород Хэжэнгэ хоёройнгоо хоорондо ябагалжал байдаг юм байна даа. Яагаашье аягүйб даа. Тэрэ харгы заhaашадынь хаагуураа, ямар харгыгаа заhажа ябадаг юм? Хэды болотор Хэжэнгэдэ Ородойнгоо ажалша малша, алишье талаараа тэгшэ зониие харгын мууhaa боложо, автобусоор хангангүй, ябагаханаарнь гүйлгүүлээд байха юм ааб?

Д. ЖАНЧИКОВ.

ПРАВДА-БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда: «Харюусалга ба журам» гэhэн түрүү бэшэг. «Республикын ажалай алхам» гэhэн гаршаг доро информацинууд.

Хоёрдохи хуудаhанда: «Мэргэжэлтэдтэ түшэглэн» гэhэн В. Титовой статья. «Удааруулагдаhан барилга» гэжэ С. Андрусенкын статья.

Гурбадахи хуудаhанда: хилын саанаhaa абтаhан ТАСС-ай мэдээсэлнүүд. Эрдэм техникын hонин.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: субботын үдэрэй хуудаhанай материалнууд.

ЭНХИР ЭКРАН

МОСКВА ХАРУУЛНА: 13.05— «Москва соогуур уран зурааша алхална» гэhэн дамжуулга. 14.00 — «Эфир соо «Залуушуул» гэhэн дамжуулга. 14.45 — концерт. 15.45 — үхибүүдтэ зорюулагдаhан дамжуулга. 16.15 — «Амитадай ажабайдал» гэhэн дамжуулга 17.25 — орон доторхи hонин. 17.40 — С. Тургеневэй «Нахлебник» гэhэн телезүжэг. 19.30 — «Аллс, бидэнэр талаангаа бэдэрнэбди» гэhэн дамжуулга.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА: 20.30 — «Неделя» гэhэн субботын үдэрэй программа. 21.30 — концерт.

САГАЙ УЛАРИЛ

Сэлэнгэ мүрэн үерлэжэ эхилhээр хорёод хоног боложо байна. Эдэ үдэрнүүдтэ уhанай татажа эхилээшье hаа, Сэлэнгэhээ гараhан уhан үшөө набтар газартаа үлэhөөр, Хяагтын адаг, Новоселенгинск шадар уhан яhала доошоо ороhон байха юм. Зүгөөр августын 5-haa Улаан-Үдэ шадар уhан ехэ аали намдуугаар татажа захалба. Һаяын үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэ шадар уhан татаhaap байха гэжэ хүлеэгдэнэ. Тиихэдэ Бэшүүрэй аймагай ажахынуудай газар дээгүүр урдажа гарадаг Хёлго гол үшөөшье үерлэhөөр. Мүн Үдэ голой эхиндэ уhан татабашье, Улаан-Үдэ шадар августын 6-най үдэр Үдэ гол 10—12 сантиметр нэмээд байгаа. Саашадаа Үдэ гол татаха зэргэтэй.

Августын 5—6-най үдэрнүүдтэ республика дотор хура бороон дахяад хаа хаанагүй орожо, Сүхэ, Малета, Менза горхонуудай уhан дахин нэмэжэ, Хёлго шадарай газар дайда уhаар хушагдаба. Илангаяа Баргажанай, Хурамхаанай, Яруунын аймагуудта 20—50 миллиметр хүрэтэр хура бороо ороhон байна. Эдэ нютагуудта үерлэhэн гол горхоной уhан мүн лэ нэмэхэнь. Саашадаа республика дотор бага зэргэ үүлэтэй байжа, зарим нютагуудта хура бороо орохоор хүлеэгдэнэ.

Н. АФОНИНА,
Улаан-Үдын гидрометобсерваториин директор.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Н-01501. Заказ № 1024